

Hájecké okolí.

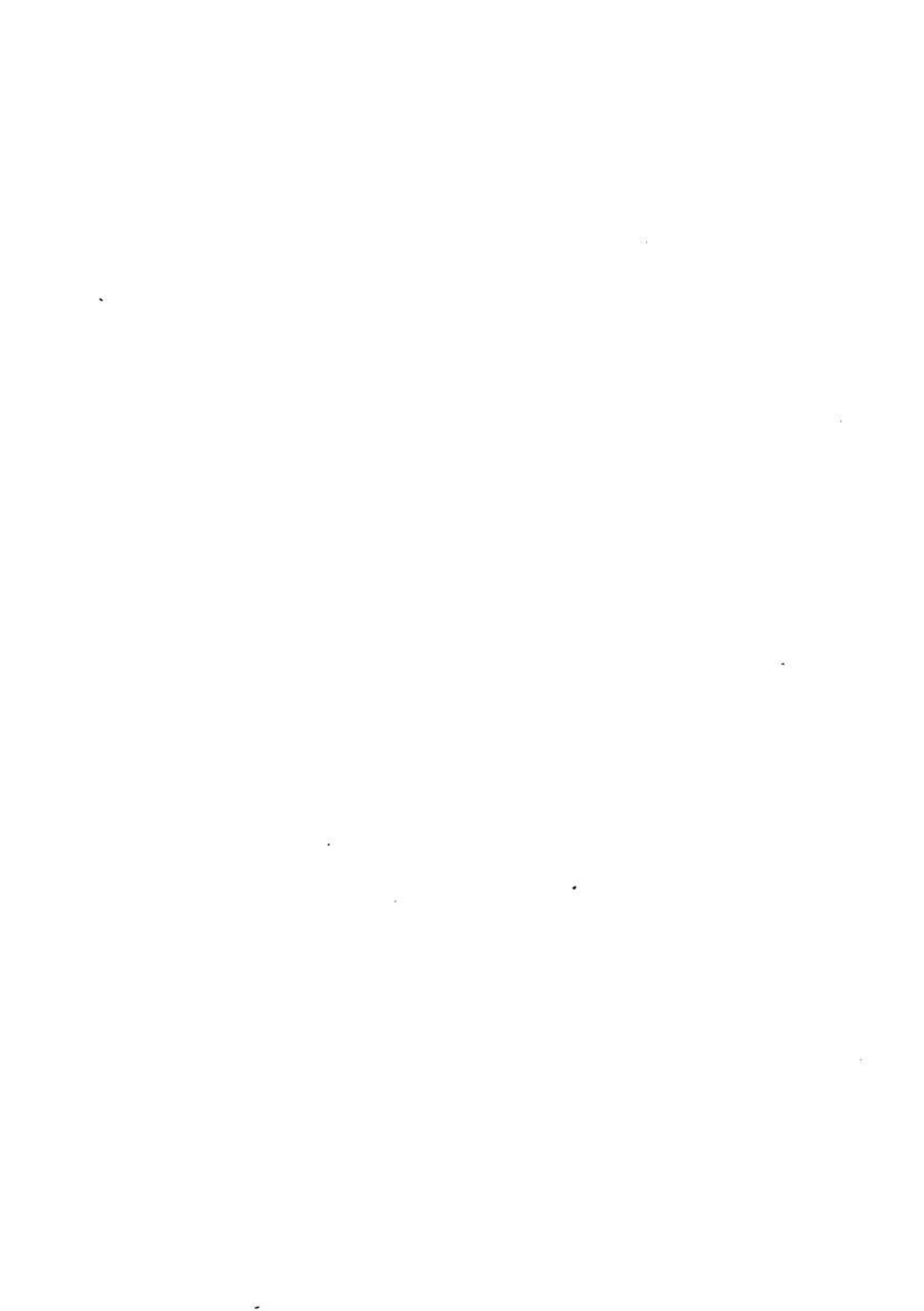
Sepsal

Jindřich Erazim Vitásek,
bratr tehle františkánské.

(Ve prospěch knihovny průmyslové školy unhoštské).



V Praze 1870.
Tiskem Hynka Fuhsse. — Nákladem spisovatele.



Milému příteli svému

III Dr. Jaroslavu Svobodovi

v přátelství připisuje

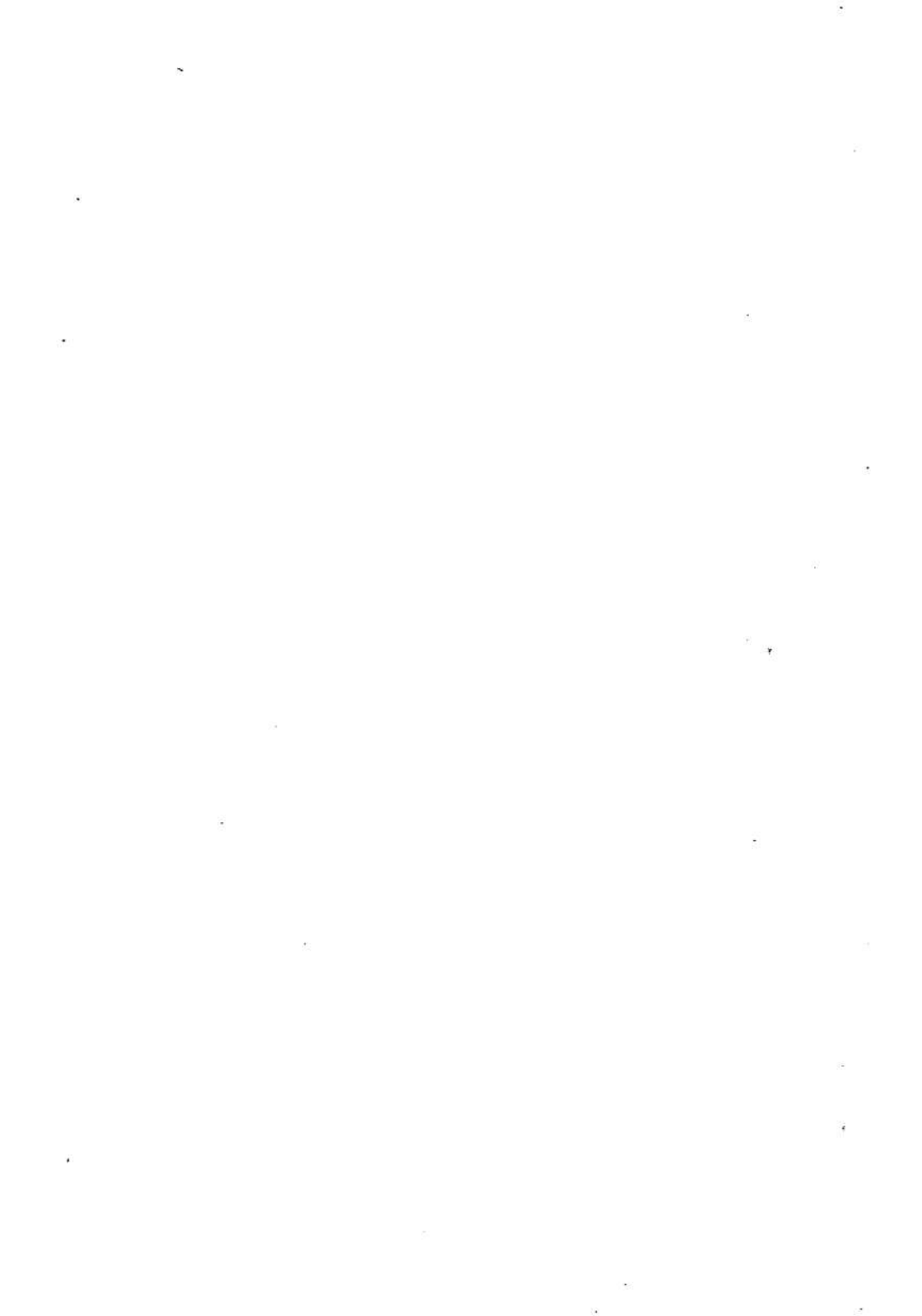
spisovatel.



Podáváje tuto krátké dějiny „Hájeckého okolí“ na základě historických dat a pomůcek laskavě mi sdělených, nepokládám dílo to nikoli za ukončené, jsa toho náhledu, že co do soustavy jest na mnoha místech nesusměrné, pojednává o některé věci méně o některé opět více, než by toho právě k celku bylo potřebí. Vinu toho hledati dlužno buď v nedostatku spolehlivých zpráv, buď v jejich neúplnosti a jednostrannosti; časem bude mi snad možno něco dokonalejšího podati. Co se týče pramenů použitých uvádím: Pamětní knihy hájeckou, jenečskou a t. d. slovník Naučný a topografický, zápisky zemřelého lékaře Rosenblüha, konečně zprávy od jednotlivců mi sdělené, jimž tímto děkuji. Hlavně však panu Josefu Pickovi, právníku, který mne při sepisování radou i skutkem podporoval, vyslovují své vřelé díky.

Kéž by posloužila knížka ta k seznání, co důležitého a památného v našem okolí se nalézá a tím se docílilo, by každý dovedl náležitě cenu svého okolí, své vlasti oceniti a citem takým nešen jsa svých slavných předků hodným se stal a dále slávu své vlasti šířil. Pakli něčím jen ke vznešené myšlence té přispěje, dostatečně úkol její vyplněn bude.

V Hájku, v červenci 1870.



Ú v o d.

„Zemský ráj to na pohled“.
(Národní píseň).

Ve středu Evropy na straně k západu spatřujeme zemi věncem hor obklíčenou a tudíž samou přírodou vyznačenou a co samostatný celek ohraničenou. Porovnáme-li Evropu s pannou, může se země ta slušně srdcem jejím nazvati. — Země ta jest království České, hlavní to sídlo národu Českoslovanského. Jest to země vynikající bohatstvím a krásou, na slovo vzatá v dějinách i slavnými skutky i velikými pohromami, nebo jakož je požehnána od Boha podnebním mírným, rostlinstvu příznivým, půdou úrodnou, bohatstvím rud a všelikých nerostů užitečných i hojností a všestrauným rozdělením vodstva, je též oslavena nad jiné velkými boji duchovními i hmotnými a mnohostranně zvelebena prací a uměním obyvatelstva svého.

Národ Český, zajisté prvotní a hlavní držitel její, jsa velmi nadaný a pracovitý, zatoužil záhy již po větší vzdělanosti a vynikl brzo v rolnictví a průmyslu, v umění i ve vědách tak, že vlast jeho se stala vzorem a učilištěm zemím sousedním. Jsa ze všech národů slovanských nejdále na zad posunut, musel národ Český s mocnou sousední říší Římskou (Německou), kterouž posilovala ještě i vzdělanost i církev západní, na východ se šířící, podniknouti boj téměř tisíciletý o bytnost a samostatnost svou, zápas to těžký, kterýž, byl-li začasť obrovský a skvělý, nemohl býti též bez mnohé nehody a zádavy. Země položená na rozhraní, kde se stýkali živlové slovanský a germánský, vzdělanost západní a východní byla jako přirozeným jich bojištěm, a Čechům bylo nezřídka podstoupiti boj se západem za celé Slo-

vanstvo, ježto Západu zase hájiti musili proti návalům válečných kočovníků od východu, Avarů a Maďarů, Tatarů a Turků. Mimo to bývala země česká jsouc od přírody ohražena horami a lesy, ve všech dalekosáhlých půtkách národův zvláště důležitá co postavení válečné. Pročež bývala od jakživa, i krom bohatství svého državou žádoucí všem podmanitelům a následovně i jevištěm mnohých válek, jichžto záhubné stopy však nezmořitelnou a nevyčerpatelnou plodností svou vždy opět a opět hojila a zakrývala. — Rozliční národové následovali po sobě v držení země té, avšak od polovice V. století zaujali zemi tu někteří kmenové slovanští, z nichž čelní nazváni byli Čechové, od nichž pak dostali jméno své ostatní kmenové sousední a příbuzní a nová vlast jich sama. Na tomto dějišti prožil národ Český více než tisíciletou slavnou minulost. Ač nevelký počtem a v držení vlasti nerozsáhlých stával přece národ náš po celé věky neobyčejnou dělností a silou svou mezi přednějšími národy a státy evropskými a žádný zajisté národ v poměrech podobných nevyrovnal se jemu mocí a slávou. Nedo-statek schopnosti a ráznosti nebyl nikdy snad závadou, že nemohl trvale založiti říši velikou ba ani konečně udržeti samostatnosti politické, ale osamělost jeho, skrovný počet a samo řízení přírody, která zemi České tak úzké meze vytknula. — Po mnohém slavném boji přemožen v zápasu nerovném a po následném omráčení asi dvoustoletém vzkřísil se národ náš na rodné půdě své opět a vzchopil se pružností nevídanou a životní silou podivuhodnou k nové činnosti, jsa odhodlán dobyt si vzděláním a všestranným úsilím opět čestného postavení mezi národy a budoucnosti, ježto by byla hodna jeho slavné minulosti.

Počal jsem tímto krátkým, povšechným líčením země a národu Českého, které vyšlo z pera našeho čelního muže, jsa toho náhledu, že krátké líčení to, kde

každé slovo, každý řádek celou řadu vážných myšlenek sebou přivádí, zajisté nejlépe se hodí k tomu a zasluhuje, by stále bylo čítáno a v paměť vštěpováno.

Nejkrásnější a nejpůsobivější část celého okolí hájeckého jest zajisté krajina táhnoucí se k Unhošti. Hledíce s Bílé Hory kolkolem máme rozkošnou vyhlídku. Daleko a široko rozprostírá se plochá a sem tam pahorky posetá půda. Nejhlavnější pásmo horské, které tuto vysokou planinu objímá, jest ono, jež se od sv. Ivana neb sv. Jana pod Skálou táhne, velkostatku Chrustěnic dosáhá a působné údolí podél břehů potoka, „Kačerovského“ objímá, sahajíc daleko k Svárovu, ke Lhotce, Libečovu, Drahelčicům a Ptíči. Hornina útvaru toho jest z části žula rozmanité barvy a velikosti, místem nalézá se také vápenec. Žulu zvláště nacházíme ve Chrustěnickém a Ptíčském okršleku, v Andersku, Chrbíně a Karabině. U Libečova nachází se také jakýsi hnědý a hrubý kámen a něco lávy. Kotlina táhnoucí se odtud ke Lhotce s uzavřenými pahorky zdá se, že jest vyhořelá sopka. Ku přechodním útvarům, které se zvláště v okresích Hora blejská, litovská hora, střední hora, Hůrka a Podkozí nalézají, patří břidlice, křemenu a droba v rozličných vrstvách. Směr těchto vrstev jest až na malé výjimky téměř stejnotvárný od severovýchodu k jihozápadu. — Bílý slín nacházíme ve velkých ložiskách u Červeného Újezdu, Hřebče, Kyšic, Dolan a Bílé Hory. Mocná a dle znalců nevyčerpatelná ložiska kamenného uhlí a železné rudy jsou u Hořelic, Nučic, částečně i u Tachlovic, Jinočan, Ptíče a Libečova. Ruda ta leží na mnoha místech zcela na povrchu, jinde jen slabou vrstvou pokryta, takže se bez velikého namáhání dobývá. Sil-

nice z Nučic až do Tachlovic jest z ní vystavěna a po mnohá léta jí udržována. Teprv r. 1847 byla tato ložiska od šichtovního úřadu Jáchimovského pronajmuta a ruda do tamějších hutních pecí odvážena. — Z dřívějších časů nacházíme stopy, z nichž soudíme, že i v Chrbíně, u Ptíče a Svárova se ruda železitá kopala. V novějším čase opět sem a tam na udaných místech se kope.

Dlouhé nepřilíš široké, od Chrustěnic až k hořejšímu Podkozeckému mlýnu táhnoucí se údolí jest po obou stranách porostlým lesem, horami uzavřeno a patří k nejkrásnějším v celém okolí hájeckém. Ku pozorování této romantické krajiny hodí se nejlépe hora „Karabina“. Na levo i na pravo, jak daleko oko pohlíží, jest vysoké lesnaté horstvo, pod námi rozsáhlé bujné lučiny, protékané stříbrolesklým, co had se vinoucím potokem. Překrásný a nádherně jak zámek vystavěný mlýn, dále vsi Nenačovice a Chrustěnice u menší neb větší vzdálenosti, jako ostrovy z tohoto bujného zelení vyvstávají, k nimž se po levé straně ves Lodenice s krásnou továrnou a parní pilou sklání.

Také pro botanika má krajina tato mnoho zajímavého do sebe bohata jsouc na mnohé a krásné rostliny; na př. u sv. Jana pod Skálou a jinde. Ovšem nemůžeme opomenouti také některé nepřijemnosti, jako slézání skal, častá sklouznutí a podobné; nalézáme tu zhůsta hady a ještěrky.

Horka v letě bývají zde velká a trochu větší dešť působí hned zaplavení a nahromadění kamení, které často cestu k chůzi a jízdě činí nemožnou a krásná zdejší luka pokazí.

Rozsáhlé nepřehlednutelné téměř planiny pokryty jsou jakousi černou a červenohnědou prstí, která se výborně hodí k obilnictví a od zdejších rolníků dobře bývá použita, takže bohatě práci jejich za to odměňuje. Již

za dávna známo bylo přísloví, že Jenč a Červený Újezd celou Malou Stranu v Praze obilím mohou zásobiti, každý také, kdo v krajině té se zná a zdejších pokroku milovných a snažných hospodářů si povšimnul, přisvědčí tomu.

K četným klášterům řádu sv. Františka v Čechách patří také Hájek, který vzdálen jsa 3 hod. jihovýchodně od pražské strahovské brány a $\frac{3}{4}$ hod. od nádraží je-nečského na krásné a rozsáhlé rovině leží.

Zakladatelem kláštera toho jest urozený pán Gott-hard ze Žďáru, pán na Červeném Újezdě, Jenči, Göttsdorfu a t. d., který r. 1589 to místo zvláště si oblíživ na něm les 12 jiter 1491^o založiti dal. Z počátku objímal toliko hluboký příkop tento les, později ale udě-lána kolem něho vysoká zeď, kterou mnohé krásné, po-svátné obrazy zdobily.

R. 1618 Gotthard Florian Jetřich, svaté římské říše brabě ze Žďáru zasnoubil se v 20. roce věku svého se šlechtnou a nábožnou pannou Alžbětou Koronnou, vlastní dcerou horlivého katolíka Jaroslava Bořity, hra-běte z Martinic, toho času místodržícího v království Českém. Sňatkem tím uveden jest ve spojení s kato-lickou mohutnou šlechtou v Čechách, takže sám se stal horlivým katolíkem a přívržencem císařovým. Chtěje se vyhnouti bouři, která ještě toho roku mezi oběma stra-nami vypukla, odcestoval s chotí svou do Italie, kde zvláště chrám Panny Marie v Loretě *) si oblíbil. Tu

*) Loreto, město v Cirkevním státě, nad ústím Musonu, čítá 9667 ob. a jest sídlem biskupa s biskupským palácem; zde nalézá se katedrála se svatým domem (Casa canta neb santis-

také prý učinil Bohu slib, jest-li ho mužským potomkem obdaří, že podobný chrám k úctě Rodičky Boží na svých statcích vystavěti dá. Když pak choť jeho Alžběta Koronna r. 1622 skutečně se cítila býti požehnanou, rozkázal nákres toho chrámu loretanského zhotoviti. Vráťivšímu se do vlasti narodil se žádoucný syn, jemuž na křtu jméno František Adam Eusebius dal a také hned slibu svému dostál. Neb již r. 1623 dne 12. května uprostřed onoho lesíka, Hájkem zvaného, základní kámen pro kapli loretánskou velebným páterem Albrechtem Chranovským položiti dal.

Bylať to první kaple toho druhu nejen v Čechách ale i v celém Německu, jak tomu obraz od Jana Smíška r. 1630 rytý s tímto nápisem nasvědčuje: Dům loretánský v Hájku, nedaleko Červeného Újezda, první v německých zemích l. 1623 vystavěný až do dneška záznaky se stkví.“ —

Založená kaple byla r. 1625 dne 2. července slavně od Arnošta Vojtěcha, kardinála Harracha posvěcena, k čemuž papež Urban VIII. všem poutníkům kapli navštěvujícím plnomocné odpustky uděliti ráčil. Odevzdav kapli ctihodným P. Františkánům zemřel pan Florián ze Žďáru dne 7. května 1653 v 55. roce věku svého a zanechal předsevzaté založení kláštera hájeckého svému jedinému synu. — František Adam Eusebius, hrabě ze

sima), s tím prý, v němž Maria přebývala a jež dle pověsti andělé přenesli z Nazaretu do Dalmácie 1291 a odtud do Loreta 1295, pročež se sem slavné poutě konají.

Chrám byl nesmírně bohatý, neboť i mnozí knížata vzácné dary sem skládali, ale r. 1800 odnesli odtud Francouzi většinu pokladů. Odtud původ svůj vzala zvláštní pobožnost loretánská a v XVII. století oblíbeno bylo zakládati i jinde místa pobožnosti té věnovaná na způsob domku loretanského s ambitem okolo něho, kteráž jmenována jsou lorety. Taková Loreta jest též v Praze u kapucínů s ambitou.

Žďáru, byl při smrti otce svého 30 let stár a druhým hrabětem ze slavného toho rodu. Ten r. 1663 za pa-pežství nejsvětějšího otce Alexandra VII. s vědomím arcibiskupa pražského základní kámen ku klášteru sice položil, ale jeho dostavění se nedočkal; neboť již 5. dubna 1670 na svém zámku na Kladně zemřel; teprv r. 1689 dostavěn byl od Jaroslava Bernarda z Martinic.

Poněvadž zakladatel nebyl ženat, přešly všechny jeho statky na sestry a příbuzné. Zajímavá jest jeho poslední vůle, z níž pro důležitost uvádíme toto. Dle této závěti (od 28. března 1670) určil, by jeden z rodiny Žďárských a sice syn Mikuláše Saha — saská linie, — který toho času ještě mlád jsa v Mišni žil, universálním byl dědicem.

Ten však měl každé z pěti sester umírajícího totiž

- a) Polixeně Ludmile, hraběnce ze Šternberka,
- b) Marii Maxmiliáně, svobodné paní z Hieserle,
- c) Johaně Eusebii, hraběnce Caretto z Millesimo,
- d) Terezii Eleonoře, hraběnce z Ugarde, konečně
- e) Anně Kateřině, hraběnce z Magni — každé po

2000 kop vyplatit. Dle poslední vůle měli však hrabata z Martinic, Bernard Hynek, pán na Smečně, nejvyšší purkrábí pražský a Maxmilan Valentin, pán na Planici, jeho strýcové, jakožto bratři matky Alžběty Koronny jednoho z rodiny Sahr, který by k tomu schopen byl, vyvoliti a jeho v Praze ve křesťansko-katolické víře dáti vycvičiti, aby teprv po učiněném vyznání víry zděděná panství Kladno a Červený Újezd nastoupil. Hrabata z Martinic tedy, co vykonavatelé poslední vůle, panství Kladno, dokud dědič byl nezletilý co fideikomis až do r. 1683 spravovali; tu však na vyšších místech, bez pochyby proto, že předkové s českými stavy pod obojí byli ve spojení, nastoupení těch panství odepřeli, neb že přátelé dědici ku přestoupení k víře katolické nepovolili. Zkrátka saský universální dědic obdržel následkem na-

rovnání ze 30. května r. 1686 částku 50.000 zl.; hrabata z Martinic 26.500 zl., kdežto pěti jmenovaným sestřám, místo doporučených jim od bratra podílů, panství Kladno připadlo. — O městě a statku podáváme toto:

Kladno, statek kláštera Břevnovského a město s třemi předměstími $3\frac{1}{4}$ míle sev. záp. od Prahy, 858' nad mořem ležící má 504 domy s 5392 obyvately českými; leží v kraji pražském, okresu úňhoštském; arcidiecése pražská, vikariat slánský, patr. opat Břevnovský, 8342 osadníků, pošta Úňhošť a Slané; zde nalezá se starobylý farní kostel Nanebevzetí P. M., kaple sv. Floriána z roku 1746—1748 (stávala druhdy v předměstí rakovnickém) ozdobné to dílo vlasteneckého stavitele Kiliana Dienzenhofra, zámek (z r. 1740), škola, radnice, lazaret, pivovár, dvůr poplužní, železné vysoké pece a železné hutě ve svém způsobu a zřízení znamenité, veliká cihelna, štace na Buštěhradské či Kladenské dráze beseda, zpěvácký spolek, čtenářský spolek, znamenité kameno-uhelné doly, při nichž pracuje nepočítaje úředníky a představené 1200 dělníků, pak 19 parních strojů v 365 konských silách; výtěžek obnáší denně 2500 ctů.; v celku pak dobývalo se v posledních letech $2\frac{4}{5}$ až 3 miliony centů i více červené a hnědé železné rudy. Trhy jsou ty pondělky 1. po obrácení sv. Pavla, 2. po sv. Vítu, 3. po sv. Václavu. — Kladno bylo původně hradbami obeháno, z nichžto se jen malé stopy na půlnoční straně zachovaly, a mělo čtyry brány, z nichž poslední Slánská r. 1850 za své vzala. Někdy zde stál též hrad. Do r. 1561 bylo Kladno nepochybně nepatrnou vsí. V 13. a 14. století bylo sídlem zeman-ským, jehožto držitelové se odtud psávali „z Kladna“ (a z nichž jest mnoho v kostele Kladenském pochováno). Po smrti Zdenka Kladenského z Kladna, posledního to pána z Kladna, dostalo se Kladno příbuznému rodu Žďárských ze Žďáru, kterýžto rod si velkých o Kladno

získal zásluh. Za času Jiřího Stanislava ze Žďáru povýšena ves Kladno za městys (1561) s tím právem, že smí své vlastní pečeti užívati a do roka dva trhy držeti. Florián Jetřich ze Žďáru osvobodil r. 1630 obyvatele Kladna od úmrtí, zbavil řemeslníky roboty a ponechal Kladenským dva vary piva v panském pivováře, které jim předeek jeho Ctibor ze Žďáru povolil přidav jim ještě třetí při čase sv. Martina. Na přímluvu téhož Floriána Jetřicha ze Žďáru potvrdil císař Ferdinand III. všechny výsady a milosti, které až do posud Kladnu uděleny byly a povolil Kladenským ještě třetí výroční trh. Po smrti posledního pána z rodu Žďárských ze Žďáru hraběte Františka Adama († 5. dubna 1670) připadlo Kladno jeho sestře, provdané Hieserlové, která je r. 1690 odkázala příbuznému rodu z Lamberku. Páni tito prodali však již r. 1761 zboží Kladenské kněžně Toskánské Anně Marii Františce za 132,000 a 1000 zl. klíčného. Tato paní potvrdila Kladenským všechny výsady a práva (r. 1703) a prodala opět Kladno (r. 1705) v té ceně, za jakouž je sama koupila, klášteru Břevnovskému, který až posud v jeho držení zůstal. Požár, jenž 8. červ. r. 1814 v městě vypukl, strávil značnou část domů. Rovněž velikou škodu utrpěli obývatelé Kladenští krupobitím, které od r. 1822—1835 zdejší okolí čtyrykrát navštívilo a vždy celou polní úrodu zničilo. R. 1843 odkryto zde bohaté ložisko kamenného uhlí, které Kladno nyní tak slavným a znamenitým městem učinilo. Zde narozen 20. pros. 1814 český spisovatel, kanovník Václav Štulc.

Pokračující dále u vypravování o narovnání dědiců Františka Adama Eusebia, hraběte ze Žďáru, znamenáme, že když toto narovnání od císaře Leopolda I ve Vídni 12. listopadu 1686 bylo stvrzeno, uvázaly se ony sestry ve svůj majetek, a 3. listopadu 1689 uzavřely jakousi smlouvu, dle níž statek Červený

Újezd*) r. 1689 Terezii, hraběnce z Ugarde připadl, která ho i se statkem Kyšicemi**) za 72.000 zl. prodala. Na to jest s Hostivicemi***), Tachlovicemi, Přítočnou a s domem v Unhošti za 180.000 zl. 1500 zl. klíčného na Karla Joachima hraběte z Bred†) prodán. Tom. 264 E. 28.

Statky, které tehdáž ku panství Tachlovicům patřily, jsou následující: Tachlovice††), Hostivice,

-
- *) Újezd Červený, ves, čítá 83 domy s 613 obyv. čes. v kraji pražském, okresu Unhoštském ($\frac{3}{4}$ hodiny jihových.) Katastrální i politická obec Újezd Červený, fara Svarov, bývalý dom. Tachlovice; někdy zde stála tvrz. — Zdejší rolník pan František Knechtl, vřelý národovec a vzorný hospodář jest starostou okresního zastupitelstva unhoštského.
- **) Kyšice, ves s 89 domy a 380 ob. čes., okres a fara Unhošt, katastr. i pol. obec Kyšice, bývalé dom. Tachlovice; $\frac{1}{4}$ hod. severových. Čertův mlýn. Na někdejší tvrzi seděl r. 1402 Hašek z Braškova. R. 1412 prodala Škonka, vdova po Grinvaldovi z Braškova, dědiny své věnné v Kyšicích Janovi z Kladna. Při rozdělení panství Kladenského na pět dílů dostala se Kyšice k podílu tachlovickému.
- ***) Hostivice, farní ves na letovickém potoce s 82 domy a 720 obyv. okres Unhošt (2 hod. vých.) katastr. i pol. obec Hostivice, bývalé dom. Tachlovice, arcidiec. praž. vikar. Liboc, patronat Jeho Veličenství císaře Ferdinanda I. 2380 osadníků. farní chrám sv. Jakuba uvádí se co takový již ve 14. století, škola, zámek z r. 1734, opodál Peterkův mlýn. V pol. 15. stol. připomíná se Jindřich z Moravěvsí seděním v Hostovici. — Někdejší tvrz byla rodinným sídlem soujmenného rodu panického. — Na blízkou stála někdy tvrz a ves Hradiště. —
- †) Hrabata z Bred nacházíme již r. 1092 za krále Václava. (Palacký: Dějiny I. 350). Ještě r. 1720—1726 dočítáme se v Hájeckém archivu o té rodině.
- ††) Tachlovice, panství (dle trh. sml. z r. 1732 za 924.166 zl. 40 kr.) a farní ves při potoce, 58 domů 477 ob. čes. kraj pražský, okres Unhošt, kat. i pol. obec Tachlovice, arcidiec. praž. vik. Beroun., patr. J. V. císař Ferdinand, 2267 osadníků; far. kostel sv. Jakuba mimo ves uvádí se již r. 1384 a byl

Dobrá*), Jeneč**), Litovice, Červený Újezd se Svárovem***), Chrustěnice, Kyšice, Přítočno, Hořelice†) a Drahelice. Statek Tachlovice obsahuje dle katastr. měření z r. 1840 2□ mile 1950 jiter 555□⁰.

1741 nově postaven, při jeho opravování nalezena r. 1861 v hrobce kovová rakev, svědčící Karlům ze Svárova; škola, dvůr popl. 2 mlýny. — První zmínka o Tachlovicích činí se r. 1234, v kterouž dobu Gebhart z Tachlovic se uvádí. Statek Tachlovice dostal se záhy jak se zdá držitelům Kladna. Po vyrušení mužského rodu Žďárských ze Žďaru (v Čechách) držela statek Tachlovice jedna z pěti dcer Fr. Ad. Eusebia Žďárského, která je prodala hr. Joachimovi z Bred. Od potomkův jeho koupila Tachlovice r. 1732 Marie Anna Františka Toskánská; nynějším držitelem toskánských panství jest jeho Vel. císař Ferdinand.

- *) Dobrá Malá, ves, 42 domů 362 ob. čes. kraj. praž., okres Unhošť, kat. i pol. obec Dobrá Veliká, far. Družec, býv. dom. Tachlovice; kaple, v níž se do roka kolikrátě služby Boží konají, dvůr popl. na blízku váp. lomy.

Dobrá Veliká, ves blíž Dobré Malé, 36 d. 294 ob., okres Unhošť, kat. i pol. obec Dobrá Veliká, far. Družec, býv. dom. Tachlovice. $\frac{1}{4}$ hod. záp. „Hrázský mlýn“.

- **) Jeneč, ves, 84 d. 672 ob. čes. okres Unhošť, kat. i pol. obec Jeneč, far. Hostivice, býv. dom. Tachlovice, zámek, dvůr popl. pivovar na 44 $\frac{1}{2}$ sudů). Okolo r. 1239 náležela ves ta klásteru kladenskému, neboť se uvádí v listině papeže Řehoře, kterou se asi r. 1239 statky klásteru kladrubského potvrzují. Roku 1253 dostala se od krále Václava I. darem klásteru křižovníku s červenou hvězdou v Praze. R. 1436 zapsal císař Zikmund Jencě Vaňkovi řeč. Zelený z Rakových.

- ***) Svárov, farní ves, 38 dom. 475 ob. kraj. praž., okres a pošta Unhošť, kat. i pol. obec Svárov, býv. dom. Tachlovice, arcidiec. praž., vik. Slán., patr. Jeho Vel. cis. Ferdinand, 934 osadníkův; farní kostel sv. Lukáše s náhrobky Žďárských ze Žďaru připomíná se již r. 1249; mlýn; zde se popisuje dvůr popl. Rymaň. Svárov patřil klásteru Břevnovskému. Někdejší tvrz byla pův. sídlem starožitného rodu Karlů ze Svárova, kteří zde ještě r. 1434 seděli. Rod ten zastával od druhé polov. 17. stol. dědičný úřad zemských strážců vrat a vyhynul po-

Šlechtný zakladatel František Adam Eusebius hrabě ze Žďáru založil nadací pro 8 kněží a 4 bratry v ceně 20.000 zl. a rozdělil na své statky tak, že Tachlovice 5000, Červený Újezd 5000, Dobrá 6000 a Kladno 4000 platily. Pro důležitost této listiny uvádíme ji doslovně.

Fundatio conventus Hajecensis. V quaternu trhovém, olivové barvy čtvrtém, leta 1670, v pondělí po neděli provodní, to jest 14. Aprilis nachází se kšaft někdy Františka Eusebia, svaté říše římské hraběte ze Žďáru, pána na Kladně, Červeném Oujezdci Kyšicích a Göttsdorfě, J. M. císař. rady, v kterémžto kšaftu tato níže psaná fundace doložena a obsažena jest a slovo od slova takto zní:

Majíce o to největší starost a péči, aby čest a sláva nejsvětější Rodičky Panny Marie při kapliče její lo-retánské v Hájků, blíž vsi Červený Oujezdec řečené, mohla rozmnožena býti; z té příčiny jsem u sebe ustanovil dokonale a neměnitelně, aby tu na témž místě klášter menších bratří, řehole sv. Otce Františka Serafinského Reform. Strict. Observ. na můj náklad, tak aby v něm dvanáct osob řeholních téhož řádu svatého po-

čátkem předešlého století. Později náležel Svárov k panství Kladenskému, při jehož rozdělení k podílu Tachlovickému se dostal.

Název vesnice této a stejnojmenných jest dle Erbona důkazem, že nejvyšší Bůh pohan. Slovanů, Svaroh, i od našich předků ctěn býval.

- †) Hořelice, far. ves při silnici, 49 dom. 411 ob. česk., kraj praž. okres Unhošť, kat. i pol. obec Hořelice. býv. dom. Tachlovice; pošta Dušníky, arcidiec. praž., vik. Beroun, patr. J. V. císaře Ferdinanda. 1233 osadníků; far. chrám stěti sv. Jana (pův. ze 14. století), škola, zámek, továrna na vyrábění lihu, spolek sadařský. Hořelice uvádí se r. 1228 a 1233 mezi statky kláštera Svatojirského v Praze.

hodně bydliti mohly, z pozůstalosti mé již založený, vyzdvižený byl a kdybych já toho za živobytí svého nedokonal neb dokonati nemohl, vedle té panu Peterovi, provinciálu připomenutého řádu a panu mistrovi již vydané modelle: tehdy dědice a budoucí mé panství Kladenského a Oujezdeckého (tak jakž jim spasení duše jejich milé jest) zavazují a proto Boha žádám, aby se o to všelijak přičinili, aby týž klášter jakož prvopodotknuto, pro 12 osob řeholních k bydlení pohodlný, vedlé povahy a způsobu jejich řeholního a ode mne začátku učiněného bez odkladu a co nejdříve možná z důchodu a pozůstalosti mé Kladenského a Oujezdeckého panství skutečně vyzdvihnouti dali. — Co se pak těch 12 osob řeholních tu bydletí majících dotýče, totiž osmi kněží a čtyř bratrů přítomnost neměnitelně v počtu (pokudž by se jich víceji mimo nadání mého vychovati nemohlo) ovšem žádně překážky nečiníce žádám zdržanou býti. A tak disponující na vychování týchž dvanácti osob, pod stálý a věčný plat, pod úroky obecné šest ze sta, odkazují domu Loretánskému neb kapli Dvacet Tisíc Zlatých rýnských, každý po 60 krej. počítaje, aby ty vždycky a na věčné časy při dědicích panství Kladenského a Oujezdeckého zůstávající a to věčně z týchž 1200 zl. na dva termíny pro victu et amictu a jiné domácí potřeby bez odkladu při sv. Jiří k rukoum jejich opatrného Otce duchovního (tak aby oni z té a tak učiněné fundaci mé titulo elemosynae žádného nedostatka nesnášeli) vydáno bylo.

Pro zaopatření pak světěl k svatě kapliče, pokudž by toho potřeba vynášela a darované svíce nepostačovaly, jakož i k zachování stavení naddotčeně kapličky a kláštera odkazují a k odvozování dědice na budoucí a věčné časy pod spasení duše jejich nebezpečnostvím zavazující, zadávám Deset Tisíc Zlatých rýnských, pod stálý a věčný plat úroků po šesti ze sta, tak že z té summy

těch Deset Tisíc zl. ročně vycházeti a vydáváno býti má šest set zlatých to však na ten a takový způsob, aby kláštera téhož a kapličky svaté Opatrovníci, Páni Pateři řeholní i vrchní jich vždy k potřebě naddotčené na účet od dědiců a budoucích držitelův již často opáčených panství skrze duchovního Otce, co by zapotřebí bylo k samé a jediné potřebě svatého místa loretánského a jinám nic žádati a vyzdvihnouti a k čemu aplicírované býti mají, zaznamenati dali. — Poněvadž pak z těch šesti set zlatých, kterého roku (o čemž nadějně nepochybují) mimo důležité potřeby co zbývalo a kdykoliv takoví zbytkové na tisíc zlatých vznesli, tehdy takové peníze, aby buďto dědicům a držitelům dotčených panství nebo někomu jinému na obyčejná Interesse a tak aby Patrimonium blahoslavené Rodičky Boží vždy raději k vzrůstu než k ujmě přicházelo, zapůjčené byly, do kněh fundací a nadání všelijakého s pilností k zapšání přijíti mohlo a přicházelo.

I to k opomenutí přijíti nemá, že kdykolivěk počet požádaných osob řeholních, totiž kněží osmi a bratří čtyř, za patrný čas vedle fundací mé v klášteře nebylo tedy pro rata temporis se deputýrované almužny kapličky k dobrému od Otce duchovního nevyhnutelně zachovati a zdržeti má, tak jak výše vysvětleno jest. A tak odkaz tento obojí k Svatému místu na Capitalu vynésti a na dotčených panstvích, jakožto na hypotéce věčné, pod jedním každým dědici a držiteli týchž panství bez nejmenšího na tuto mou disposici jich umenšení státi a pozůstávati má Třidceti Tisíc zlatých a z těch úroků k naddotčenému aplicírovan každoročně jeden tisíc osm set zlatých vycházati, a aby tomu všemu co nejlépe zádosti se činilo, na to že vrchní řádu svatého spolu s Otcem Duchovním obzvláštní pozor míti budou, k nim pro odměnu Boží a uvarování se duchovní in Tridentino Concilio vystavené klatby, patřiti bude.

Naproti tomu nadání naddotčení Páni Páteři v též kaple loretánské vedle vypracování obyčejných hodiněk a modliteb v řádu pořádně zachovaných každého dne na budoucí a věčné časy vedle duchovního ustanovení jednu mši svatou za mrtvé a druhou za živé z rodu mého sloužiti a Pánu Bohu obětovati, na den pak sv. Františka mimo obyčejnou mši svatou ještě jednu zpívanou a druhou Requiem jakž dotčeno k tomu konci vykonati zavázání býti mají a budou. Pro větší toho dokonalost a stálost, aby nynější a budoucí Páni Arcibiskupové Pražští nad touto fundací a nadání mém (jehož výpis velebné konsistoři se složiti má) jakožto duchovní vrchnost, ruku ochrannou držeti ráčili, jim v tom nejmenším ztenčovati nebo změnovati nedopouštěli, pro Boha a přehořkou smrt Syna jeho, nejmilejšího Pána a Spasitele našeho Ježíše Krista, uctivě žádám a prosím. Jim pak Pánům Páterům Františkánům v tom dáleji zaopatření toto činíce, kdyby z nadepsaného odkazu jim pololetně zapraven nebyl a to k nějakému prodloužení na strácení přijíti chtělo, aby jich ten čas zřízený Duchovní otec o to se domlouvati s přátelským napomenutím a náležitým netoliko, ale i pro zanedbání další, světské i duchovní exekuce se dožádati, ohlásiti to, kdeby náleželo, mohl a povinen byl.

Co se pak dostavení téhož klášteřa loretánského dotýče, aby z důchodů panství Kladenského a Červeno-Oujezdeckého tím dříve vystavěn býti mohl, nad tím za plnomocného Inspektora a Patrona Vysoce Urozeného Pána Pana Maxmiliána Valentina svatořímské říše hraběte z Martinic (pl. tit.) vedle nadjmenované Duchovní vrchnosti ustanovují s tím při tom dalším týchž Pánův Páterův opatřením, dokudž by do téhož klášteřa nadjmenovaný počet jich uveden nebyl, aby dědic na tři osoby duchovní tak jakž nyní ročně jim se na každou sobotu po sto zlatých platí, tři sta zlatých na vychování

z důchodů panství mého Kladenského a Oujezdeckého ročně vydával.

Tento výpis z královských desk zemských dán jest s povolením urozeného a statečného rytíře pana Františka z Šeytleru na Kácově, Libochově, Kostelci, Sukoradech a Ohabřicích, J. M. C. rady, královského místodržícího a nejvyššího písaře v království Českém. Pod pečeti Jana Jiřího Volbrama Brandlinského, rady a místosudího zemského v království Českém a Václava Silvestra Smrčky, ze Mnichu a na Klecanech J. M. C. soudův komorního a dvorského rady a místopísaře v témž království Českém ve čtvrtek po památce Očišťování Blahoslavené Panny Marie to jest 3. Februarii 1678. —

(L. S.) (L. S.)

Václav Silvestr Smrčka z Mnichu
J. U. C. rada a místopísař v krá-
lovství Českém.

NUCLEUS
MINORITICUS

Severino Wrbczanský.

Ab autore ipso, A. 1746
donatus.

Umíraje poručil hrabě František Euseb. Žďárský, aby tělo jeho do habitu františkánského oblečeno bylo; na chodbě klášterní spatřiti ho lze na obraze, jak mrtvola jeho v týž šat oblečená v rakvi spočívá, kolem níž nesčíslná světla planou. Tělo jeho položeno jest v rodinné hrobce v kapli sv. Anny v chrámu Svato-Vítském, srdce však nachází se v kapli loretánské v Hájku a vnitřnosti spočívají v Bryzni.

Co se týče zevnějšku budovy klášterní, jest to krásný prostranný a pravidelný čtverec, o jednom patře s věží, ve které mimo zvony také hodiny darované od Maxmiliana z Martinic se nalézají, nyní však již velmi

sešlé jsou. Všechny chodby, na nichž četné obrazy mariánské*) spatřujeme, všechny cely či pokoje hoření i dolení jsou klenuté a prostranné**). Chodby jsou 32⁰ dlouhé a 2⁰ 9" široké, z dolejší chodby vede nahoru 27 schodů dřevěných z jedné a 26 kamenných z druhé strany. Celé stavení zaujímá 1□ jitra a 135□⁰, uprostřed tohoto ohromného čtverce stojí kaple loretánská, šířka 2⁰ 2', délka 4⁰ 1/2' obnáší, zeď pak 4' široká jest; nádherný stůl oltární jest 7' dlouhý a 3' vysoký.

V Hájku nalézala se také lékárna, posledním lékárníkem byl bratr Julian Steiger, který r. 1806 zemřel; po smrti jeho prodána jest do Unhoště, ve zdejší zahrádce zachovaly se však posud ještě některé lékařské byliny. — Zahrádka tato, tak zvaná Mariánská, nyní zvláště péčí a přičiněním bratra Erazima vykvetla.

Knihovna klášterní. Zdejší knihovna založena byla bezpochyby ku konci 17. stol. Chová velmi mnoho krásných a vzácných děl, čítá přes 3000 svazků a 3 rukopisy. Rozvržena jest dle obsahu na více odborů, nejčetněji jest zastoupen ovšem odbor theologický; v odboru historickém nalezáme všechny téměř české dějepisce, Balbín, Hájek, Pulkava, Pelcl atd., ve filosofickém spisy Kantovy, Deshartesovy, Melanchtonovy atd., ve filologickém gramatiky a slovníky latinské, vlašské, španělské, francouzské, arabské a syrské. Dále nalezáme spisy Erazma Roterodámského a Amose Komenského. — Dle kněh vidíme, že v posledních 50ti letech se nekupovalo pranic a zvláště v posledních 20ti letech hynula. — Pohlédneme-li tam okénkem spatříme v jednom koutě suché švestky, v druhém všeliké koření mezi rozházenými kni-

*) V dolejších chodbách nalézá se 39 mariánských obrazů s přiměřenými nápisy.

***) Na př. cela, kterou obývá, jest 4 lokte 23" široká, 12 loket 6" dlouhá a 6 loket 2 1/2" vysoká. Jest to jízba světlá a patří k jedné z větších celého kláštera.

hami. R. 1857 smiloval se nad tou spoustou p. P. Severin Türek založiv nový katalog. Nyní odebírá konvent „Náučný slovník“, „Dědictví Svato-Janské a Cyrilo Methodějské“ a „Posvátnou kazatelnu“. Časopis vzdor rozkazu provincialova neodebírá se žádný.

V oltáři passovské Matky Boží, kde letního času o svátcích slavné služby Boží se konají, jsou ostatky sv. Justina, (nyní u sv. Kříže v kapli); oltář ten, který od zakladatelky „toskánský“ sluje, vystavěn byl r. 1773. Před ním ještě krypta, do níž ještě před několika lety tři zemřelí bratři položeni byli; také generál Frant. hrabě Oliveri, který 14. srpna 1742 u Motol padl, jest tu pohřben. Od r. 1631 až 1864 zemřelo tu 114 bratří; od té doby začalo se pochovávat na nynější hřbitůvek.

Počet řeholníkův zdejších nebyl nikdy stejný, brzo větší, brzo menší. R. 1745 bylo jich až 27, později pouze 10. Nyní r. 1870 jsou zde 4 kněží a 3 bratří:

Kněží: Rev. P. Christianus Jos. Mykura, Quard.

„ „ Severinus L. Türek, Vic.

„ „ Ferdinandus Hein, včelař,

„ „ Columbanus Racek.

Bratři: Rel. Jindřich Erazim Vitásek.

„ Josef Mykura, botanik a pomolog.

„ Claudius Vinc. Prokeš, varhanik a zručný malíř.

Prvnějších užíváno často k výpomoci při okolních farách zvláště při vypuknutí nakažlivých nemocí.*)

Jednalo se také již o to, aby byl klášter zrušen, dekretem ze 14. ledna 1789 bylo to vynešeno, k tomu cíli procenili c. k. komissaři klášter s lesem i zahradou za 7814 zl. víd. č., měl býti proměněn v nemocnici, ale

*) Známo jest, že kdekoliv v Čechách vypukl mor v okolí kláštera otcův františkánů, oni vždy velikých zásluh sobě získali nasazující mnohdy pro blaho cizí svůj vlastní život.

vzdálenost od hlavního města, dále nestačující fond k udržování, hlavně však nedostatek vody, která se ze dvou (nyní jen z jedné) studni spoře dostává, stály celému tomu úmyslu v cestě.*)

Při této příležitosti byl také poklad a klenoty, kapli té od dobrodinců během času darované, do Prahy odnešen.

Byly to následující věci:

Zlatá koruna, na níž kříž s 18. diamanty se našel, tři zlaté prsteny, tři stříbrné, silně vyzlacené kalichy i s paténami, jedno stříbrné pacificale, jež byl Jeho

*) Nedostatkem vody trpí zvláště zdejší zahrada; poněvadž však matka příroda neobmyslila Hájek její hojnosti, měloby se jako se to všude dělá k umělému zaopatřování vodou hleděti, člověk by měl si tomu dopomoci. Než na to se tady nepomýšlí. Ubohý zahradník není při své největší pili a práci v stavu něco vyvésti, když nemá dostatek potřebné vody. Či možno květině bez vody a slunce žiti? Nikoliv. Posavadní zaopatřování zahrady vodou jest velmi špatné a nedostatečné. Nejen to, žeby se s vodou, která spoře z jediné studny se váží, mělo šetrněji zacházet, ale i celá manipulace jest chybná. Voda se vybírá ze studny 14⁰ hluboké mnohdy až na dno, na to se vede po dřevěných, děravých žlábcích do zahrady, takže jí cestou skoro polovic přichází na zmar. Tomu všemu dalo by se velmi snadno odpomoci. — Zřídil by se u prostřed zahrady reservoir který by byl asi 6' hluboký a 87⁰ plochy by zaujímal. Když napadlý sníh počne z jara tátí, tedy by s touto měkkou, nahéhlou vodou vystačil zahradník lehce až do května. Co by bylo dále potřeba tvrdé vody, tu by se položily pouze trouby železné as na nejvýše 87⁰ a vždy by se vody ze studně přibíralo a tím by bylo všemu odpomoženo. Ušetřilo by se vody, které beztoho velmi málo máme, ušetřilo by se marné práce zahradníkovi a proměnila by se tím naše zahrada v pravý a utěšený ráj, kdežto za nynějšího hospodářství jest při vši pili a všem namáhání zahradníkovi skoro jenom pouští. — Než marné volání! když jak Rusové říkají „Car daleko a Pán Bůh vysoko!“

Emin. pan Arnošt Vojtěch z Harrachu dne 2. července 1628 kapli této obětoval; dvě stříbrné reliquiarie; 6 stříbrných svícňů a dva svícny na stěnu, dvě lampy, dva andělé, dva obrazy — obojí stříbrné; konečně dva stříbrné obrazy sv. Františka, sv. Majdaleny a jedno stříbrné roucho. —

Mimo to za války pruské a války o poslušnost utrpěl klášter velmi mnoho, byv často od nepřítele přepaden a pleněn.*)

Hájek od svého založení byl v každém věku hojně navštěvován a jako vždy, putují i za našich dnů nescíslné davy poutníkův, zvláště o poutích Mariánských na posvátné to místo.

Ze vznešenějších a znamenitějších hostí, kteří klášterní budovu Hájeckou navštívili, uvedeme některé: Karel VI., císař římský, 5. srpna 1723; Jeho cís. Veličenstvo arcivévoda Josef, Rainer, Ludvík a Rudolf 6. června r. 1797; arcivévodkyně Marie Terezie 26. září téhož roku a opětně 10. července následujícího, kde její Vysost kapli Loretánské nádherné roucho na ciborium uděliti ráčila. Na to 25. května 1808 Jeho cís. král. Veličenstvo dobrotivý císař a král Ferdinand ve společnosti prince Antonína Saského a jeho choti. Dne 27. a 28. července 1808 Vilém Florentin kníže Salm, arcibiskup pražský, který tu za assistance světícího biskupa Rychlovského více než dvěma tisícům svátost sv. bíř-

* Mnoho neštěstí uvalil r. 1757 na zdejší okolí, když se hlavní stán krále Bedřicha II. na zámku ve Veleslavíně, as hodinu od Hostivic vzdáleném, nalézal; zvláště tím, že pruská jízda po celém okolí po píci se honila. Prvního května přišli Prusové a druhého vtrhlo již 10000 husarů sem, kteří si mnohé násilí dovolovali a lidi velice soužili. V Hostivici byl P. farář od nich trýzněn a vyhrožováno mu odvedením do tábora, pakli 200 dukátů nevyplatí! atd. — Liber Memorabilium Hostivic.

mování uděloval. Tatáž svátost byla 18. července roku 1829 od Frant. de Paula Písteka, biskupa z Azotu a sufragana Pražského zde udělována.

R. 1834 dne 13. prosince navštívil bývalý král francouzský Karel X.*), nalézaje se v krajině této na honě, svatyni Hájeckou. Téhož roku 17. září zavítal sem Ludvík Antou z Angoulème se svou chotí Marií, která opětně z Buštěhradu**), kde tenkrátě dvůr francouzský se nacházel, 23. září 1835 ve společnosti prince

*) Karel X., král francouzský, sedmý a poslední z rodu Bourbonů, opustil o červencové revoluci (27. července) Paříž a odebral se do Anglie, kde žil až do roku 1831 co hrabě de Ponthieu. Z politických příčin šel později do Čech, kde žil buď v Praze na Hradčanech neb v Buštěhradě; konečně odebral se do Gorice, kde zemřel v říjnu 1836.

**) Buckov městyš a zámek Buštěhrad, 165 domů s 2545 obyv., kraj Pražský, okres Unhošť; kat. i pol. obec Buckov, fara Libice, škola, pivovar, zámek Buštěhrad s kaplí sv. Kříže a velkým parkem, v okolí nejvýdatnější kamenouhelné doly v Čechách (r. 1858 vytěženo skoro 10 mil. ctů). Trhy výroční: 1. dne 19. ledna 2. dne 24. května 3. dne 19. července 4. dne 17. října. — Buštěhrad původně Buštěves byla tvrz, kterouž v první polovici 14. století rytířové z Braškova vládli; od 15. až do 17. sídlili zde pánové z Kolovrat, kteří ji v obranný hrad přestavěli a odtud Buštěvští z Kolovrat se jmenovali. Hrad ten, který pod velkolepým nynějším zámkem stál, zpuštěn 30letou válkou tak, že více obnoven býti nemohl. Okolo r. 1630 dostal Buštěhrad J. Frant., vojvoda saský, s Annou Magdalenou z Lobkovic, vdovou po Zbyňkovi Novohradském z Kolovrat. Po smrti vojvody saského zdědila Buštěhrad dcera jeho Marie Anna Františka, vojvodkyně Toskánská, která panství Buštěhradské své dceři vejvodkyni Bavorské odkázala, načež rod Bavorský až do r. 1805 zde vládl. Smlouvou r. 1805 postoupil kurfiřt bavorský statky ty arciknížeti Ferdinandu, kurfiřtu Salcburskému, potomnímu velkovévodovi Toskánskému, od něhož se dostali velkovéjv. Leopoldu II. a pak císaři Ferdinandovi.

Jindřicha z Bordeaux a princezny Marie Ludoviky Teresie, rozené z Artois, Hájek návštěvou poctila.

R. 1868 z jara navštívil „Carl Sahrer von Sahr auf Dahlen“ se svými synovci „Jiří a Leo von Sahr“ klášter hájecký; podotýkám, že jest to větev slavných Žďárských, která posud v Sasku květe, vědoma jsou si svého původu.

Kapličky vedoucí do Hájku.

Stará cesta, která před vystavěním silnice přes Bílou Horu od pražských bran do Hájku vedla, jest 20 kapličkami naznačena. Všechny tyto kapličky jsou stejně ve vlašském slohu stavěny, 5^o vysoké, 12' široké a kamennými deskami pokryty. Na každé spatřoval se znak zakladatele a jeho jméno, uvnitř nějaký obraz Matky Boží s latinským veršem. Znaky a obrazy provedeny byly na obmítce. Stavba těchto kapliček počala 13. června 1720 a dokonána byla r. 1726. Naklad na každou stál: práce kamenická 70 zl., zednická 50 zl., malba 30 zl., stavivo s dovozem 50 zl., kapitálu má každá 20 zl. Všechny nalézáme nyní v prabídném stavu, mnohé z nich hrozí sesutím; malby a nápisy jsou většinou již dávno k nepoznání, čís 15. zcela již pobořeno, takže se ani památky po něm nenalézají. Pět posledních bylo sice opraveno, však bez znaků, obrazů a nápisů; úroky jsou příliš skrovné, než aby opravy, na mnoho set zlatých vypočítané, předsevzaty býti mohly. Tím pak, nenalezne-li se nějaký dobrodinec, krásné ony kapličky se sesují. Na každé mimo znak jest také úplný titul zakladatelův, pak verše mající vztah na život Blahoslavené Rodičky Boží a sv. Františka. Nápisy tyto jsou již jak řečeno na mnoha místech tak nečitelné, že

pisatel při vsí své péči nemohl se dopídití všady pravého čtení a podává dle toho také takový překlad.

Č. 1. (znak).

Důstojný a velevznešený Svaté Říše Římské hrabě pan Ferdinand z Kühnberku, arcibiskup pražský, z horlivosti mariánské postaviti dal.

(Obraz Mariánský.)

Dům loretánský první v našich krajích postavený zázraky se stkví.

(Obraz sv. Františka).

Jděte, poutníci, matku a syna pozdravujte,
vždyť oba ušlapanou značí Vám stezku!

Č. 2. (znak.)

Slovutného a osvíceného Pana S. Ř. Ř. hraběte z Vrtby, nejvyššího purkrabí v království Českém, rytíře zlatého rouna, k Panně Marii úcta postavila.

(Obraz Mariánský.)

Raduj se s Joachimem, neplodná ne více Anno!
Dcera, kterou porodíš, má poroditi Boha!

(Obraz sv. Františka).

Po stu letech přijde muž ten na svět,
Tak prorokoval otec Joachim.

Č. 3. (znak)

K rozšíření bohoslužby Rodičky Loretánské dal slovutný a osvícený Pán pan Antonín Jan, hrabě z Nostic a Rhineck, nejvyšší správce český, postaviti.

(Obraz Mariánský.)

Osidla strojil neopatrnému Adamu had,
jediná však Panna potřela hlavu jeho.

(Obraz sv. Františka.)

Když se mu zalíbilo zachovat Marii od pádu,
proč bych pochyboval o něm, jemuž to možno.

Č. 4. (dvojnznak.)

K rozmnožení slávy panenské Matky slovutný a

vznešený pán pan Josef hrabě z Valdštejna, nejvyšší maršálek se svou zbožnou chotí postaviti dali.

(Obraz Mariánský.)

Rodí se k rodění nevědouc o všeobecném porodu,
Marie předchází jak jitřenka dnu.

(Obraz sv. Františka.)

Pastýři budoucího stáda, Františku,
již v chlévě se rodí, tvoje milené ovoce.

Č. 5. (dvojnák.)

Slovutný a vznešený pán pan Jan Arnošt Antonín Schaffgoč, hrabě a pán na Kynastu a Grafensteinu, na Kunčicích, Sadově, Bílé Třemešně, Dohaletici, tajný rada, místodržící, se svou vznešenou a osvícenou chotí postaviti dali.

(Obraz Mariánský.)

K úctě jmena vedena jest od mladosti,
neboť veškerý život zasvěcen byl Bohu.

(Obraz sv. Františka.)

Zdráv buď zrozenče zemský! dobré jsi konal,
vím, že nebeského syn jsi otce!

Č. 6. (znak.)

Slovutný a osvícený pán p. Frant. Josef hrabě Černín z Chuděnic, správce domu Jindřichohradeckého, tajný rada, komoří, místodržící, nejvyšší sudí leních statků v království Českém, k rozmnožení úcty Rodičky Boží postavil.

(Obraz Mariánský.)

Nebyla's zasnoubena muží Panno,
Však počala jsi bez muže.

(Obraz sv. Františka.)

Své žáky zaslubuje Bohu,
Tak Božská láska podmaní si srdce.

(Č. 7. dvojnák.)

Jasný a vznešený pán pan František Jos. hrabě Šlick, se svou vznešenou chotí dal postavit.

(Obraz Mariánský.)

Jak uslyšela Panna pozdravení z úst Gabriele,
počalo se velké dílo naší spásy.

(Obraz sv. Františka.)

Pozdravením matky dáno jest odpuštění světu.

Č. 8. (dvojnák.)

Slovutný a vznešený pán p. Jan Filip hrabě Sickingen, maršálek zemský a komandující Pražský, se svou chotí postaviti dal.

(Obraz Mariánský.)

Navštíví Alžbětu pokorná přítelkyně Maria
kež by i nás své sluhy navštívila!

(Obraz sv. Františka.)

Vznešení bratři ve slavný vstupují spolek,
běda světe hříchům tvým!

Č. 9. (znak).

Z opětné zbožnosti slovutný a vznešený Pán pan hrabě Nostic, nejvyšší správce král. Česk, postaviti dal.

(Obraz Mariánský.)

Vizte, jaká matka! jakého syna dala světu!
Sama nemá sobě rovné, ni on podobného.

(Obraz sv. Františka.)

Přijmi, Františku, útlé děcko;
chceť spočinouti v milém klínu.

Č. 10. (dvojnák.)

Slovutný a vznešený pán pan Fr. Jos. hrabě Černín se svou nejjasnější chotí postaviti dali.

(Obraz Mariánský.)

Tobě zaslíben obětovati budu myrhu,
se serafem hoře zlaté přináším dary.

(Obraz sv. Františka.)

Odkud mudrci přichází, dítě odesílá, aby světlo evangelia od temnosti osvobodilo svět.

Č. 11. (znak).

Obapolná zbožnost k Božské Panně šlechtných bratří Pánů p. Frant. Karla, tajného rady a nejvyššího lovcí v Čechách a Jana Filipa, tajného rady a místodržícího — hrabat z Clari-Aldringen, postaviti dala.

(Obraz Mariánský.)

Jasnější jest sněhu, proč tedy očisťování?

Zda život čistý jak její poskytnut bude mně?

(Obraz sv. Františka.)

Co Františku krví svou barvíš lesní pláně,
bodavé trní nese ti rudé růže.

Č. 12. (znak.)

Velevznešený a důstojný pán p. Jan Frant. z. Gloz nejvyšší sudí, purkrabí český, ze zbožnosti mariánské postaviti dal.

(Obraz Mariánský.)

Utíká do Egypta, jenž sám obsahuje celý svět,
Ach, kolikráte hřeším, prcháš Kriste ode mne!

(Obraz sv. Františka.)

Cestuje do Egypta kázat na dvoře sultánově,
radí národům egyptským k obrácení.

Č. 13. (Nejsvětější trojice.)

Božská prozřetelnost Synova
a zbožnost Matčina.

(Obraz Mariánský.)

Jest člověk, který Bohem jest, ale co Otěc není;
Jest Panna a matka, to nejsvětější Trojice.

(Obraz sv. Františka.)

Hoří nadšením otec František,
nadšena jest dcera Clara.*)

*) Sv. Klara Assiská, od ní pocházejí jeptišky tak zvané Klarisky; vidouc přísný život sv. Františka zaslíbila se v 18. roce

Č. 14. (znak.)

K rozmnožení zbožnosti postavili starší města Prahy.

(Obraz Mariánský.)

V chrámě našli Tě, Kriste, rodičové Tvoji,
v chrámě chceš bychom Tě vzývali dobrý Bože.

(Obraz sv. Františka.)

Kdožby upíral, že František pevným jest sloupem?
Vždyť lateránské udržuje brány.

Č. 15. (znak.)

Jasná kněžna Anna Marie Františka Toskánská,
rozená vévodkyně z Sas, Eugern a Vestfál postaviti dala.

(Obraz Mariánský.)

Srdce Tvé, zbožná Panno, proniklo utrpení Ježíšovo.
Ah! podobný meč ranil srdce mé.

svém sv. Klára u přítomnosti téhož svatého na neděli květnou 1212 slavně k podobnému životu. V též rok ještě zarazila s několika družkami klášter u sv. Damiana v Asissi. Odtud vlastně slouly ty sestry Damiánky a přijaly řeholi sepsanou dle pravidel sv. Benedikta od kardinála Ugolina. Rychle se šířily, tak že r. 1219 bylo více klášterů v Španělech, 1220 i ve Francouzích. Do Prahy uvedla je Anežka, dcera krále Přemysla Otakara, r. 1234. — Řeholi původní Ugolinem složenou sv. František v něčem změnil, vlastně jen pro klášter Svato-Damiánský 1224; než papež Řehoř IX. pravidla sv. Františka všem toho druhu klášterům udělil. Odtud sluly jeptišky tyto františkánkami, klariskami, chudými paními, menšími sestrami, poněvadž se podřizují minoritskému provinciálu. Sv. Bonaventura, jeden z minoritských generálů, hleděl časem zrůzněle řehole rozličných klášterů sjednotiti, zmírniv některé výstřední přísnosti, v čemž jej papež Urban IV. podporoval, odkud františkánky této mírnější řehole nazývaly se urbánkami a přísnější prvotní řehole slouly klariskami. Domů toho řádu bylo jednou k 900, v nichž žilo 25.000 jeptišek, nyní prý ještě zbývá 1500 klarisek. Šat nosí hnědý, šerkový, s bílým pasem, mimo nejvyšší svátky nepožívají masa, zachovávají mlčelivost a přísnou chudobu.

(Obraz sv. Františka.)

Rozjímaje utrpení Kristovo snášel's dešť i oheň,
co duch v slzách se rozplývá, hoří láska.

Č. 16. (dvojnák.)

Velevznešený pán p. František Arnošt hrabě
z Valdštejnů, pán na Mnichovém Hradišti, Klášteře a
t. d. se svou jasnou chotí, rozenou z Fürstenberku.

(Obraz Mariánský.)

Svou bolestí, Kriste, pronikni ledví naše,
by na kříži se učilo umírati.

(Obraz sv. Františka.)

Golgotha, Kriste, Tvé ranila údy,
Hora Alverno pak pět ran vtiskla mně*).

Č. 17. (znak.)

Ze zbožnosti Mariánské jasný kníže Sagan ze
Slezska, správce domu Lobkovicův a t. d. postaviti dal.

(Obraz Mariánský.)

Které pojímá jeden dům, rozněcuje plamen lásky,
Jednota ducha podporuje modlitbu.

(Obraz sv. Františka.)

Na ohnivém vznáší se Oslavevec voze k nebi.

Č. 18. (znak.)

Vznešený pán p. František Damian hrabě ze Štern-
berka, pán na Zásmukách, Častalovicích postaviti dal.

(Obraz Mariánský.)

Spi jen dále! Brzo povstaneš Panno:
zdaž božské tělo má se zanechat v zemi?

*) Sv. František odebral se na horu Alverno, aby tam ke cti archangela Michala 40 dní se postil. Tam prý viděl Krista Pána v podobě serafa, při čemž se mu patero jeho ran, stigmata sct. Francisci, tak otisklo, že od té doby nohy a ruce protčeny měl a krev z nich tékala. Benedikt XI. zasvětil ranám těm zvláštní svátek, jež Pavel V. všem duchovním povinným učinil.

(Obraz sv. Františka.)

V podobě hvězdy putuje František k nebi.

Č. 19. (dvojznak).

Velejasný a vznešený pán p. Karel Joachim hrabě z Bred se svou chotí dal postavit.

(Obraz Mariánský.)

Svatá Boží Rodičko, vezmi nás sebou do nebe!
bychom byli jako ten, který byl Tvým.

(Obraz sv. Františka.)

Zemřel Otec, však jakoby nezemřel nikdy,
neboť ni život, ni smrt nemá moci nad ním!

Č. 20. (znak.)

Velejasný a vznešený pán p. Karel Joachim hrabě z Bred, J. M. C. tajný rada a místodržící i tuto kapličku postavil.

(Obraz Mariánský.)

Panno, korunována jsi, jak od věků určeno bylo,
Toto dílo Tobě, matko, dal jsem postavit na památku.

(Obraz sv. Františka.)

Pak radostněji zvoláš: „Bůh můj mé všecko!“
Až tváří v tvář Jeho patřiti budeš.

Aby poutníci, zvláště o svátcích Mariánských Hájek velmi četně navštěvující, nějaké obydlí našli, vystaven jest na blízku nádherný hostinec č. 1., kde každý žádaného útulku a občerstvení nalezne. Náleží p. Antonínu Vebrovi, domácímu pánu a měšťanu pražskému.*)

*) Hostinec i statek s krásnou zahradou a cihelnou obnáší 148 stýchů a dle tržní smlouvy z r. 1856 proceňen za 45.000 zl. st., daně platí ročně 296 zl. — Dle výkazu mistra cihlářského udělalo se zde od 1857—1868 na půl druhého milionu cihel.

Putující do Hájku od Prahy, chodívají přes Bílou Horu. Leží pak hora ta 1015 paříž. stop nad hladinou mořskou. Na památku vítězství dobytého na Bílé Hoře (8. list. 1620) postavil císař Ferdinand na onom místě, kde bitva rozhodnuta byla, kapli v podobě hvězdy, k níž dne 25. dubna 1628 základní kámen položen byl s tímto nápisem:

„R. 1628 dne 25. dubna Ferdinand Druhý, císař, víry katolické hájitel nejhodlivější za vítězství nad spůrníky a kacíři, jehož dne 8. list. 1620 na Bílé Hoře dobyl, položil první základ k této svatyni Bl. Panny Marie Vítězné za panování papeže Urbana, císařovny Eleonory z Conzagy, Ferdinanda III., krále českého, když byl Arnošt Harrach kardinál arcibiskupem pražským a otec Jindřich generálem Servitů.“

Časem však kaple tato, která vlastně jen pro uschování kostí padlých bojovníků určena byla, spustla, poněvadž se nikdo o její udržení nestaral, teprv r. 1704 vymohl si zednický tovaryš (dle jiných jakýsi studující) Pavel Hager z Bavor od Pražské konsistoře dovolení, aby tuto kapli jak se byl slibem před tím zavázal, z vlastního nákladu a z příspěvků mezi lidem sebraných, obnoviti směl. Zvenčí na západní straně vyobrazena byla bitva bělohorská s nápisem: „Dávejte co jest císařovo císaři a co jest Božího Bohu!“ poněvadž tato slova právě v onu neděli, když bojováno a zvítězino bylo, ve sv. Evangelii se čtou. —

Dne 8. prosince t. r. libotický farář Sár kapli tuto posvětil a v ní první mši sv. na Početí Panny Marie četl, až ji pak Vít Seipl, opat Strahovský a biskup Hierapolský konsekroval. Stálým rozšiřováním této původně malé kaple povstal již r. 1723 poutní kostel s krásnou a velkou kuplí, v níž r. 1728 bavorský dvorní malíř Kosmas Damian Asam bitvu bělohorskou vyobrazil; v ambitech jsou malby freskové od Reinera, Asama

a Schöpfa provedené, na západní straně byt pro duchovního. — V ambitech nacházejí se čtyry kaple:

- a) Sv. Václava, mučenníka, již Markvart z Hrádku zbudovati dal.
- b) sv. Vojtěcha, postavená r. 1710 hrabětem Colloredem, gubernérem milánským.
- c) Jana Nepom., kterou r. 1712 Frant. hrabě z Trautmannsdorfu postavil.
- d) Nejsvětější Trojice, r. 1713 od rytíře Leopolda z Mohrenfeldu založená.

R. 1717 zde c. k. fiskus ze Stvoly založil nadací pro administratora a dva kaplany. — Podlé nádherného hrubého oltáře, který pod velkou kuplí se nalézá, jsou dvě, též kuplemi opatřené kaple.

1. Ku cti sv. Hilaria r. 1722 postavená, v ní nalézá se tělo tohoto svatého, které od Marie Josefy hraběnky z Martinic chrámu darováno bylo;

2. sv. Rosalie, postavená r. 1710 s nádhernou kuplí, v níž nákladem pražského měšťana a čalouníka Gabriele Senso bitva bělohorská Václavem Reinerem vyobrazena jest.

R. 1720. slavilo se, zde velké jubileum po sto letech na památku pokoření Čechů a trvalo od 21. až do 28. červ. Slavné služby Boží měl prvního dne této slavnosti Daniel Josef Mager z Magrů, arcibiskupský sufragán. a biskup Tiberiánský u přítomnosti četných notabilit pražských a mnoha tisíců lidí (ovšem dějin neznalých.) Až posud se slavnost ta vždy za slabšího a slabšího účastenství slavívá.

Kaple tato pro povstalou při o patronát mezi hrabětem Vrtbou přišla r. 1711 pod arcibiskupskou správu, však s tím podotknutím, aby panství čili velkostatek Tachlovice v ničem skrácen nebyl.

Ze vznešených a znamenitých hostí, kteří Bílou horu a kapli navštívili, uvedeni buďtež:

Dne 27. června 1721 navštívila kapli císařová Alžběta. R. 1723 přicházel císař Karel po čas svého pobytu v Praze skoro každou sobotu sem návštěvou. — R. 1869 navštívili Bílou Horu princové z Oldenburgu s osobním lékařem Dr. Steidlem, prohlednuvše si celé osudné bojiště i chrám bělohorský. —

R. 1786 byl kostel zavřen, tehdejší kaplani František Reintsch a Václav Kratochvíle dáni na odpočinek, kdežto bývalý administrátor Adam Jelínek za lokalistu do Stodůlek se dostal; s ním se také tam hrubý oltář s obrazem Marie Vítězné přenesl, kde zůstal až do opětného otevření kostela bělohorského. R. 1788 dne 10. prosince prodán celý kostel od náboženského fondu Motolskému sládku Josefu Urlichovi za 1700 zl., zvony a jiné náčiní kostelní dáno v dražbu a stržené peníze odvedeny fondu.

Dne 19. srpna 1811 přešel koupí za 2800 zl., v. č. v majetek P. Josefa Čapka, kapitolníka u Všech Svatých v Praze; r. 1812 na jeho přání otevřen opětně; reliquie, které při jeho zavření do Prahy odvezeny byly, jsou opět dány nazpět: nové oltáře, mezi nimi zvláště nádherný oltář hrubý sbírkami a příspěvky dobrodinců se postavily, při čemž onen obraz Mariánský 7. srpna 1813 u velké slávy ze Stodůlek sem zas přenešen byl.

R. 1828 po smrti P. Čapka přešel dle jeho poslední vůle v majetek řádu Benediktinského u sv. Markéty; od toho času vždy jeden člen toho řádu zde úřad duchovní zastává; nyní jest zde P. Rozšlapil Otmar.

Musí se také učiniti zmínka o obrazu Marie Vítězné, již kostel ten zasvěcen byl.

Císařský vojevůdce Maxmilian, vévoda bavorský, měl svůj hlavní stan r. 1620 v Strakonících. P. Dominik z tovaryšstva Jesu-Maria našel v jednom pokoji na zámku tom v hromadě rozbitých soch a obrazů jakousi desku bez rámce, která celá prachem pokryta

byla. Očistiv ji spatřil krásný Mariánský obraz „Narození Páně“, na němž však oči Marie, Josefa a oněch dvou pastýřů vypíchnuty byly. P. Dominik uschovav obraz nosil jej stále u sebe a v bitvě bělohorské rozněcoval jím vojsko císařské, které již na mysli klesalo. Obraz ten P. Dominik vzal také sebou do Říma, kde u velké slávy v Karmelitánském kostele sv. Pavla zasvěcen byl a kostel ten odtud „Marie Vítězná“ se nazýval. Dle toho obrazu dal udělati mu kopii, která 1. května 1709 na Bílou Horu přenešena a na hlavní oltář postavena byla.

Mluvíti o Bílé Hoře a nezmíniti se o oné osudné bitvě, která tu svedena byla a pro celé Čechy hrozných následků měla, bylo by v skutku nejapností; proto podávám úplný popis této osudné bitvy.

Bělohorská bitva. (1620, 8. list.)

Mezi Ferdinandem II. a Čechy vypukla krutá válka, která počavši ještě za času císaře Matyáše J. (1618) osudnou bitvou na Bílé Hoře se skončila. Boj trval dotud na hranicích Rakouských, dokud Maxmilian, vévoda Bavorský a katolická liga se všemi silami se k císaři nepřipojili; proto pochopitelno, že velitel vojska českého kníže Anhalt v táboře u Egenberku skoro $\frac{3}{4}$ roku proti Buquoyovi se držeti mohl. Jiný ovšem nastal obrat, když Maxmilian s vojskem svým vtrhl do Rakous, tu armáda Česká musila couvnouti zpět. Bez přetržení trval tento zpáteční pohyb až k Rokycanům, kde se vojsko Anhaltovo s vojskem falckraběte Fridricha spojilo. Páni čestí v Praze vidouce, že se vše kloní již k rozhodnutí, přiměli ho konečně k tomu, že sám odhodlal se do pole táhnouti. Po tomto spojení čítalo české vojsko asi 21.000 mužů, z něhož bylo 11.000 pě-

choty a ostatek jízda, která zase s polovice sestávala z Maďarů. Vyjma několik tisíc mužův, kteří po malých posádkách roztroušeni byli a pak většinou do rukou vítěze padli, drželo 12.000 mužů pod Mansfeldem Plzeň a 2000 Angličanů leželo na Karlštejně. Na druhé straně čítal sice Maxmilian při vpádu do Rakous 30.000 mužů z nichž bylo pěších 24.500 a jízdy 5.500 kozákův Lisovčikův. Mečem nepřátelským, posádkami v Rakousích rozloženými, nejvíce však hladem a nemocemi se počet ten značně zmenčil, tak že do bitvy bělohorské jen asi 10.000 mužů přišlo. Také Buquoy, jehož armáda v Rakousích sotva 20.000 mužů čítala, veliké ztráty utrpěl, tím tedy spojené císařské vojsko asi 25.000 mužů počítalo. —

Ponejprv u Rokycan stála armáda česká v udaném počtu proti císařské a podobalo se, že rozhodná bitva se svede; v České poradě však uzavřelo se, by blíže ku Praze couvnuto bylo. Obě tedy armády křídly téměř se dotýkající hrnuly se ku Praze; to však zavadávalo příčiny ku každodenním šarvátkám; v jedné takové z nich poraněn Buquoy tak značně, že na voze za vojskem jeti musil. Dne 8. list. 1620 dorazila armáda Česká po půlnoci ku Praze a zaujala vyšinu, která od Bílé Hory až ku Strahovské bráně se táhne. Pravé křídlo sahalo až k Bílé Hoře majíc v zadu Hvězdu a Šárku, levé křídlo opíralo se o město a kamené lomy za strahovskou branou; střed držel vyšinu uprostřed ležící. —

Mezi Českými vůdci knížetem Anhaltem, hrabětem Thunem a hr. Hohenlohem byla neshoda, má-li na vojsko císařské učiněn býti útok, pokud přichází se v dolině před Bílou Horou se rozprostírající aneb má-li útok na vyšinách bělohorských se očekávati? Většina rozhodla pro druhé zdání. — Když ráno vojsko císařské přirazilo do krajiny pod Bílou Horu, podobně mezi hla-

vními vůdci rokováno bylo, má-li bitva svedena býti? Vévoda bavorský jako vždy odvážlivější, byl pro bitvu, kdežto Buquoy dle svého chování odporoval. Když takto z jedné i druhé strany rokováno bylo a k žádnému konci to nevedlo, přistoupil k hádajícím se generál řádu Karmelitánského P. Dominik a Santa Maria. Muž ten požívaje v Římě pověsti muže svatého k žádosti Ferdinanda odebral se r. 1620 k jeho vojsku proti povstalým Čechům táhnoucím, aby svou přítomností a statečností zbráním jeho požehnání přinesl. Provázeje vévodu Bavorského na jeho výpravě našel ve spustlém zámku Strakonickém, jak povědíno bylo, obraz Panny Marie. S tím obrazem v ruce řečnil před bitvou bělohorskou k císařským vojínům, jež vyzýval, by potupu Matky Boží pomstili. Mimo jiné pravil k radícím se vůdcům: „Odpusťte, výsoccí pánové, že se do vaší rozmluvy míchám. Jako nepřítel ve svou pýchu, tak vy k Bohu všechnu důvěru mějte a odvažte se k útoku!“ Slova taková dodala odvážlivosti i těm, kterým posud chyběla. Bitva počala v poledne; Rudolf z Teufenbachu a plukovník Breuner, vůdcové ve vojště buquoyském, učinili na levé křídlo Čechů první útok. Stál jim tu naproti pluk pana Kaplíře ze Sulevic, jenž po krátkém boji přemožen, dal se na útek. V tom okamžiku však mladý kníže Anhalt se svým plukem udatný útok na nepřítele učinil, jej porazil a k útěku přinutil. Tu nastal veliký nepořádek ve vojsku císařském, ale Maxmilian postavil se vstříc utíkajícím a novými silami bitvu napravil. Na levém křídle pomáhali Čechům Moravané a Slezáci velmi udatně se držíce, když ale od Maďarův, kteří jim ku pomoci dáni byli, dostatečné podpory neobdrželi, musili se dáti konečně na útek. V centrum a na pravém křídle stála hlavní síla vojska Českého, proti níž Tilly s celou Bavorskou armádou postupoval. Ačkoliv Čechové tu za hradbami stáli a odtud děly svými nepřá-

telům velkou škodu činiti mohli, předce valného odporu při nich pozorovati nebylo. Sotva na ně dorazil Tilly, tu již dávali se vojáci na útěk a vůdcové sami Anhalt a Thun ztrativše všechnu odvážlivost utíkali k městu hledající ochrany. Jediní Moravané, vedeni od mladého Thuna a Jindřicha Šlika, vytrvali na místě svém raději umřítí chtěje, než utíkati, celá síla císařská vrhla se na tyto zoufale se bránící šiky, kteří většinou od pappenheimské jízdy na místě svém rozsekáni byli. Hrabě Šlik a jiní byli zajati od těžkých jezdců Valdštejnských. Český tábor, celé dělostřelectvo i se zavazadly padlo nepřátelům do rukou. Bitva tedy sotva započala a již ukončena byla netrnavši ani hodinu. Tak vojsko České vždy slavné, neschopností a nesvorností vůdcův cizích, k nimž nechovalo důvěry, poraženo bylo. — (Viz Gindely a jiné spis.)

Dobročinný ústav.

Od r. 1689 nalézá se na Bílé Hoře dobročinný ústav pro šest osob. Valentin hrabě Martinic co vykonavatel poslední vůle Fr. Ad. Eus., hraběte ze Žďáru, vystavěl k tomu účeli ve dvoře tamějšího hostince a někdejší filiálky kláštera pražských Servitů — nemocnici a kapli u sv. Martina, která však nikdy vysvěcena nebyla. Do této nemocnice bývali tři mužští a tři ženské přijati a ošetřováni, pakli byli staří a k práci neschopni. Tak to bývalo až do r. 1810, kde chudí panství Tachlovického almužnu do ruky dostávali. R. 1817 jest nemocnice hostinskému Janu Hromádkovi za 750 zl. prodána, který z ní hospodářské stavení udělal, kaple pak jest zavřena. Oněch šest chudých, kteří se ošetřovali, byli služebníci bývalí při dvorech a dostávali ročně z vrchnostenského úřadu 24 zl. peněz, 3 měřice pšenice, 21 měřic žita, 5 měřic ječmena, 3 měřice hrachu, 39

liber másla, 39 lib. sýra, 78 žejdlíků soli, 55 kop otýpek a 18 strychů kamenného uhlí. Jim pak bylo uloženo za rodinu Žďárských se modliti. — Tento ústav pro chudé byl dobře zřízen a měl r. 1847 kapitálu 4029 zl. 4 1/2 kr. k. m. a 974 zl. 18 3/4 kr. vídeňského čísla. Vydaní bylo 321 zl. 22 kr. k. m. a 179 zl. 18 3/4 kr. v. č., zbývá tedy hotových 3707 zl. 42 1/5 kr. k. m. a 795 zl. v. č., přibylo 60 zl. 30 3/4 kr. k. m. — Udržován a rozmnožen býval ústav tento úroky z pěníez, státu a soukromníkům půjčených, dobrovolnými příspěvky, sbírkami v kostelích a t. d. Ústav poděloval ročně 80 chudých a podporoval nouzi trpící, mnoho sirotkův a vdov.

Mimo tento stálý ústav pro chudé zavádějí se každý pátek sbírky peněžité a sbírky potravin, jichž výsledek se hned chudým farním odevzdá.

Nemocnice záleží v tom, že každý jednotlivě ochravně, kdo se může vysvědčením chudoby od duchovního vydaným prokázat, lékařské ošetřování, léky dle „řádu pro chudé“ zavedeného obdrží! — Podotýkám toliko, že nyní se poměry snad zcela změnily, neboť na moje poptávání řečeno mi na Bílé Hoře, že nyní nikdo nic nedostává.

Královský vodovod.

V okrsku panství Tachlovického jest zvláště pamětihodný vodovod pro císařský zámek v Praze. — Dle mapy, naznačující pražské zámecké vodovody, r. 1723 od c. k. komorního zeměměřiče Frant. Ant. Klose zhotovené a dle poznámky přiložené dovidáme se, že ze vsi Zlejčína voda pro pražský zámek z jakéhosi pramene po rourách vedena byla.

Že takový rourový vodovod někdy skutečně byl, o tom nelze téměř pochybovati, ba možno s jistotou tvrditi; zvláště když velmi silný a výdatný pramen Zlej-

čínský, jehož voda čistá a chutná jest, pevným klenutím opatřený až posud „královským“ se nazývá. Při nedostatku jistějšího souvěkého svědectví o té věci, téměř s jistotou se domýšleti můžeme, že Zlejčinský vodovod pro pražský zámek již před nynějším ve vsi Liboci se nacházejícím vodovodem skutečně byl, a že při zřizování tohoto posledního, který ostatně již z 15. stol. pochází, nevěnována mu žádná pozornost.

Vlastní v okrsku panství Tachlovického založený a až posud stávající vodojem týká se druhého pro Pražský zámek určeného, tak zvaného

rybničního vodovodu.

Na lukách nad Chejní k panství horoměřickému patřících, dále okolo vsí Sobínu a Brve, vzniká mnoho pramenů, které menší i větší rybníky, jež tu dříve se nacházely, potřebnou vodou zásobovaly. Nyní pak jest zde pouze jediný větší rybník, který se „Bašta“ jmenuje a nad Chejní se nalézá; jiný hned pod Chejní někdy ležící, velký rybník byl zrušen a v luka obrácen, tak se i také s mnoha jinými menšími rybníky, které ve směru ke vsi Sobínu se nacházely, stalo. Na panství Tachlovickém posud jest mnoho menších rybníků, které svou vodu buď z Bašty, buď z luk kolem Sobína a Brvského rybníka dostávají.

Při úplném napuštění Brvského rybníka přivádí se nadbytek vody pomocí spojovacího příkopu sousednímu rybníku „Gala“. Dosáhla-li voda rybníku „Gala“ stejné výše s rybníkem Brvským, spadá ostatní voda do příkopu u Litovického mlýna založeného. Mimo to opatřen jest dvěma stavidly, aby když na jaře sníh počne tátí neb mračna se protrhnou, voda odtékati mohla, by hráze rybníku Brvského a Galy se neprotrhly. Pod oběma jmenovanými rybníky leží tak zvaný litovický hlavní rybník, který velmi rozsáhlý jest a mnoho pramenů chová. Mimo to, že všechna voda z hořejších rybníků

a četných pramenů do něho spadá — tvoří hlavní vododem pro pražský zámecký vodovod. Při prodeji někdejšího c. k. komorního statku Litovice r. 1631 přešel na hraběte Kristofa Sim. Thuna s vyhrazením mnohých práv na věčné časy. Následkem toho vyhrazení musí se s vodou litovického rybníka tak zacházeti, aby důstatek pro pražský c. k. vodovod vždy byl a při každém lovení tohoto rybníka musí se ze strany vrchnostenského úřadu Tachlovického vždy na šest neděl před tím u c. k. politického zemského úřadu žádat za povolení.

Poněvadž nižší poloha litovického rybníka to však sebou přináší, že do něho všechna voda z hořejších rybníků a z celého okolí se táhne a při úplném napuštění se zde sadí; tož během několika století nashromáždilo se v rybníku litovickém tolik naplaveniny, že rybník při úplném zatopení rozsáhlý prostor sice zaujal, ale poměrně málo hluboký byl a tím menší množství obsahoval, která ostatně za tuhé a dlouhé zimy mohla úplně zamrznouti; tím pak nemohl zámecký vodovod dostatečně zásoben býti.

To mělo za následek, že vrchnostenský úřad Tachlovický žádal u c. k. úřadů již r. 1824, aby k vůli naplaveniny rybník litovický směl nechat vysušiti. Vyvážení této naplaveniny dělo se z počátku velmi slabě, teprv v pozdějších letech počalo se opravdu pracovati a dle uzavřené smlouvy má se ročně určité množství vozů této naplaveniny vyvésti.

Co za tím rybník litovický by suchý byl, vztahuje se ono na hoře zmíněné vyhrazení práv na rybník Brvský a Galu, které stále úplně vodou napuštěny býti musí a jen na zvláštní povolení loveny býti smějí. Z těchto rybníků buď z Brvského buď z Galy vytažením čepů potřebná voda pro zámecký vodovod se vypustí, odtud zvláštním příkopem k Ruzíni se vede, tu pak na zdejší mlýn padá, konečně libockými lukami a Libocí

do zvláštního pro zámecký vodovod určeného vodojemu dojde. Tento tak zvaný libocký c. k. záložní rybník jest současně — dle udání slavného Tycho de Brahe — s uměle udělaným příkopem u Veleslavína a Třešovic r. 1585 založen a mocí darovacího listu císaře Rudolfa II. od r. 1603 klášteru u sv. Markety k užívání a nasazení ryb ponechán s tím toliko vyhrazením, že na věčné časy voda v něm nashromážděná pro c. k. zámecký vodovod určena jest a při každém lovení dříve od vyššího místa k tomu svolení dáno býti musí a konečně že při jeho vypouštění klášter u sv. Markety na konci rybníka zvláštní prozatimní příkop udělati dá.

Všechna voda určená pro c. k. zámecký vodovod padá pod Třešovicemi do zvláštního, na zevnější straně pražských bašt zřízeného vodojemu a z něho do podzemního tak zvaného vodního zámku, odkud po rourách městskými zděmi k dalšímu upotřebení se vede. —

Bývalý zámek na Červeném Újezdě.

Zdejší bývalý zámek byl před válkami husitskými nádherný a velký, ale během těchto a následujících nepokojů velice jest poškozen. Měl vysokou věž, kapli, 21 pokojů, 3 kanceláře, 3 prostranné sklepy, z nichž nedávno jeden byl objeven. — Nyní však jest to pouze rozsáhlý dům a slouží za příbytek správci vrchnosten-skému. —

R. 1391 byl majitelem jeho pražský měšťan Jan Mülhajn, který ze zlatodolů v Jílovém zbohatl. Později přešel v majetek hrabat „Žďárských ze Žďáru“; v jaké vážnosti hrabata tito, kteří často vysoké úřady zastávali, u dvora stáli, tomu nasvědčuje ta okolnost, že král Matyáš*)

*) Matyáš, císař německý, syn císaře Maxmiliána II. a Marie, dcery Karla V. Po smrti Rudolfově byl zvolen za císaře ně-

se svou chotí a celým komonstvem od korunovace ve Frankobrodě nad Mohanem se vraceje, na svém zámku Láně přenocoval a 28. července 1612 na Červený Újezd zavítal obědvaje zde u hraběte Tiburtia Žďárského, odkud pak teprv svůj slavný vjezd do Prahy držel. —

Rymaň,

nyní dvůr, byla dříve ves, která ve válce třicítileté zcela zpustošena byla, tak že r. 1690 při zavádění nových gruntovních kněh ani stopy po ní nebylo. Pole ležela úhorem, porostlá hložíím a trním, obyvatelé se rozutíkali a nebyli k nalezení. — Na cestě z Červeného Újezdu do Svárova stojí krásný sloup s nápisem „LETHA 1590“, pan Jindřich Linke z Červeného Újezdu dal ho opravití a nápisem „V čas cholery 1832“ opatřiti. —

Hájek přidělen jest ku faře ve Svárově. Zdejší kostel patří k nejstarším v celých Čechách a platil r. 1384 králi Václavu IV. 9 kop gr. korunovačního poplatku.

První jeho zakladatel není znám, jak za váleku husitských tak i ve třicítileté válce byl často pustošen a buď byl zcela pobořen neb v rukou utraquistů se nalézal. R. 1606 Jan Liška, Svárovský švec, zapálil hlavní oltář snad v tom úmyslu, že celý kostel vyhoří, oheň však byl od katolíků udušen. V nejstarší knize základní na Červeném Újezdě čteme:

„Tento kostel po těch vojenských příbězích jest všecken na hlavu zpustošený, střechy na něm kusa dobré nebylo, ani stropu, táflování pobořené, v kostele,

meckého a korunován na krále Českého. Za něho vypuklo osudné české povstání vyhozením král. místodržících z oken r. 1618.

v němž byla sepultura Jeho Vys. hraběcí, některé kameny od zběře vojenské vyzdvihované. Na zvonici zvonův žádných není.“ —

Farní škola Svárovská.

Tato jednotřídní škola jest jediná na panství Ta-
chlovickém, o jejíž původu něco známo jest.

Založena byla r. 1626 snad od Tiburtia, hraběte
Žďárského a dána Václavu Buriánu Jesenickému. Tento
první sepsal dílo o klášteře Hájeckém a kapli Lore-
tánské jsa všeho očitým svědkem a vydal je v jazyku
českém. Z tohoto pramene čerpal později 1689 učený
Labe při spisování své knížky v jazyku latinském. —

R. 1843 jest krásná a rozsáhlá budova školní vy-
stavěna, kterou Frant. Hofman co výborný učitel po 37
let spravoval. Jeho nástupce p. Ferdinand Janoušek
obdržel tuto školu od Jeho Mil. Cís. Ferdinanda r. 1863.—
Děti ke škole povinných bylo roku 1869 celkem 150,
chlapců 72, děvčát 78. — Zásluh o školu získal si dů-
stojný pán P. Alois Růžička, farář zdejší.

Co se týče hornictví v horách svárovských, počalo
se dne I. května 1853 pracovat. Až do dneška jsou 4
šachty zde. Čís. I. jest 9½° hluboká, č. II. 17° 2'
č. III. 15° a č. IV. jest 17° hluboká.

Albertská čili Vojtěšská štola jest 754° dlouhá a
dosahuje až k šachtě č. I.

V Chrbínkách jsou 3 šachty, č. I. jest 21° hluboká,
č. II. 15°, č. III. 18° hluboká. — Ještě jiná, tak zvaná
Chrbinská štola, jest 212° dlouhá.

Štoly č. I. a III. nazvány jsou „Jezevčí díra“, je-
likož před 400 lety se tamtéž pracovalo a když se pře-
stalo, usadili se tu jezevci, odtud je lid „Jezevčí díry“
nazývá. — Od Libečova k východní straně pod názvem
„Loužek“ jest též štola 64° dlouhá. — V Chrbínách

v Jezevčínách jest nejlepší a nejvýdatnější ruda a jest od I' do 3' mocná. Svárovská na Albertštrole, méně dobrá, jest 2' mocná a co nejvíce přes 3°. Na III. a na IV. jest na 2' mocná. — Nad Rejnovským mlýnem bývaly někdy i hutě; naleznu se tam při kopání ještě sklep před čtyrmi sty lety kopaný, 3° dlouhý a 9' široký.

V nynější době pracuje v dolech těchto na 200 horníků, jejichž ředitelem byl p. Jan Váňa, později se stal vrchním lezcem (štajgrem) p. Jos. Váňa a lezcem p. Frant. Bláha. — Dráha Kladensko-Nučická dokonala se r. 1857 a ponejprv se po ní jelo 1. srpna 1857. —

R. 1869 dne 4. září otevřen ve Svárově potravní spolek pod jmenem „Oul“ slavným způsobem, mší sv., při které skoro všichni údové spolku přítomni byli, zpěvem a střelbou z hmoždířů. — Spolek má za účel potraviny a všechno zboží v nejlepší jakosti za nejlevnější cenu prodávati. Spolek čítal do 31. prosince 1869 údů 116 a vždy lépe se mu daří. Největší zásluhu o spolek má pan farář P. Alois Růžička, který také jednohlasně za předsedu zvolen byl. Místopředsedou byl p. Frant. Knechtl, kněhvedoucím a pokladníkem P. Jan Štefel, v jehož domě spolek místnost a sklad svůj má. Jednatelem jest učitel Ferd. Janoušek; výbor sestává z 8 údů.

Unhošť.

Hájek leží v obvodu okresu únhošťského, dlužno tedy zmíniti se o městě tom. Město leží na západ od Prahy, čítá 232 domů s 2300 obyv. česk. Jest sídlem c. k. soudního a berničního úřadu; spravovací úřad purkmistrovský. Znameníější budovy: Křížovnický kostel sv. Petra a Pavla s věží, která mnoho starší se býti zdá než kostel a soudí se, že věž ta byla druhdy stráž-

nicí, k nížto kostel později přistaven byl. Dále nově vystavená budova farní, budova okresního a berničního soudu, páně Bubeníčka, bývalý zámek hraběcí, jmenován dům „Hollanovský“; dvůr J. V. císaře Ferdinanda; dále škola obecní a průmyslová, parní mlýn se stroji americkými, parní pila, pivovar občanský jednotlivým pravovarečnickům náležící. — Zdejší lékárna, která pochází z kláštera Hájeckého, zařízena jest před 52 lety panem Havlem Barcalem, jehož syn (dosavadní majitel unhošťské lékárny) jest nyní lékárníkem na Kladně. Zdejší lékárnu má nyní najatou lékárník Václ. O. Stárek z Ném. Brodu.

Škola obecní. Budova jest stará, má dvě světnice I. a II. třídu. První třída paralelní a třetí jsou v radnici. Co se týče založení školy té, nelze s určitostí nic udati, toliko že sahá do starší doby. Žáků počítá 450, kteří ve 4 světnicích vyučováni jsou. Síly vyučovací: Spurný František, učitel

Vochomůrka Jan, 1. podučitel

Morx Václav, 2. podučitel

Vochomůrka Jos., 3. podučitel.

Škola průmyslová. Již dávno cítěna živě potřeba školy takové a proto pomýšleli členové obecního zastupitelstva, zvláště pak p. městský rádní Jan Piša, na její založení. Po mnohých překážkách začalo se 1. list. 1866 řádně vyučovati a hned první rok čítalo se na 30 žákův. Ústav trvá na čtvrtý rok a osvědčil se pod dobrým vedením real. učit. p. Jos. Habala co výborný a všeobecné potřebě vyhovující. Vyučují se dosud v jedné třídě oba ročníky, ačkoliv jakmile se dosáhne lepších materiálních prostředků, budou třídy odděleny. — Prostředků vyučovacích se vždy víc a více zakupuje, obzvláště letošního roku se opatřilo mnoho z fysiky, poněvadž okresní zastupitelstvo k účeli tomu 80 zl. věnovalo. — Darem obdržel ústav od velebného

p. Kosteleckého některé vědecké knihy, od p. Em. Urbana velkou mapu Čech, Moravy a Slezska.

Žáci I. ročníku byli následující :

Bambas Fr. z Braškova,
Beracký Jos. z Unhoště,
Čada Ant. z Mal. Pritočna,
Frabša Bohuslav z Unhoště,
Ibl Fr. z Bezděkova,
Janoušek Ant. z Velk. Pritočna,
Jirotko Jan z Ouhonic,
Jirotko Jos. z Pavlova.
Kučera Jan z Unhoště,
Langr Jos. z Družce,
Miltner Ant. z Unhoště,
Mls Václ. z Pavlova,
Novotný Fr. z Vel. Pritočna,
Oplt Jos. z Družce,
Pospíšil Matěj z Ouhonic,
Sechtr Jos. z Unhoště,
Sláma Fr. z Chotěboře,
Šerpor Jan z Unhoště,
Šnábl Karel z Beranova,
Špringler Fr. z Unhoště,
Špach Fr.
Špaček Jos. z Ptíčů,
Vosyka Adolf z Bělče,
Voráček Václ. z Dokes.

Žáci II. ročníku :

Barcal Ant. z Unhoště,
Kopřiva Ant. "
Kumbera Jan "
Lábler Ferd. "
Lábler Mik. "
Padraský Jos. z Milova (Bavory),
Procházka Alois z Ouhonic,
Šrötr Fr. z Benešova,
Vačkár Jan z Kyšic.

Nynější školní výbor skládá se z následujících pánů :

Josef Iábler
Bohdan Kohout
Josef Havel
Jan Piša
Čeněk Prercl.

Obyvatelé žijí se zde nejvíce rolnictvím, pak řemeslem; průmysl teprv počíná se vzrůhati. Parní mlýn p. Em. Urbana vystavěn r. 1859, počal pracovat 5. února 1860, ten samý den praskl na neštěstí parní kotel, při němž 3 lidé zahynuli. Stroj má 25 kon. sil, táhne 4 mlýnské složení, 1 hollandr na kroupy. Stálých dělníků mimo jiné zaměstnává 3 koňáky, 6 mlynářských, 2 mašináře a několik dělníků. —

Letos započato s hotovením dřívka čili drátu sirkářského. — Morušnictví a hedbávnictví zavedlo se r. 1868; první počátek učinil p. učitel Frant. Spurný opatřil prvním rokem 900 sazenic morušových a tímž rokem vypěstoval 1700 krásných kokonů druhu balkánského. — V r. 1869 vypěstoval opět téhož druhu 8000 záředků a zařídil si soukadlo, jež spracuje na hrubo. Tentýž sil i semeno morušové a vyvodil již více než 500 strcmků ročních a dvouletých. V tom odvětví přičinili se i jiní občané, jmenovitě p. Jan Malý vypěstovav r. 1869 přes 1800 zdařilých kokonů, pak p. Čeněk Labler, p. Em. Urban, p. Kopriva, mlynář, kteřížto všickni jakož i p. Jos. Habal stali se členy hedbávnické jednoty pražské, mimo tyto jest i členem toho spolku zpěvácký spolek „Lípa“. — Kupeckých závodů jest 6, hokynářských a ovocnářských více, hostinců 12.

Únhošť má zpěvácký spolek „Lípa“ s krásným praporem, opatřeným heslem: „Vše jen ku chvále vlasti a krále.“ — Odbor hospodářského spolku kraje pražského byl r. 1869 rozpuštěn a zadal poznovu o zřízení nového, samostatného spolku. — Zde jest také „Občanská beseda“ založená r. 1868.

Celé okolí únhošťské tvoří jakoby kotlinu, okolo

města a sice na severní straně vyvýšeny jsou Borra, (strana k Novým Dvorům) které se táhnou k západu až ke Kožovu, pak odtud k jihu přes Podteplí až za Libečov až na skálu „Hůrka“, kde na východ s výšinami nad Svárovem u Ptíčů se stýkají. — V Unhošti zachován jest starodávný obraz bitvy u Unhoště Francouzů s rakouskými pandury (17. prosince 1743.) 1742!

Z okolních škol, co týká se jejich dějin, v krátkosti podávám toto:

Hostivická škola.

Farní škola Hostivická založena byla v roce 1735 od Marie Anny Františky, kněžny z Toskány. K škole té jsou následující vesnice přidělené: Sobín, Brve, Litovice, Malý Jeneč. Z těch pěti vesnic patří v roce 1870 dítek 245 ke škole schopných. Při škole nenalézá se ani zahrada ani jakási polnost. Učitelem ješt p. Jan Tůma, který již po 38 let úřaduje.

➤ Škola ve Velkém Jenči.

Zdejší škola byla r. 1838 vystavěna, k čemuž občané dovoz zdarma dali; stavební kámen byl vozen od Plodrně č. 20. Za učitele byl sem dosazen p. František Sládek, který se odtud později do Břeskovic, panství Poříčského, dostal. Po p. Sládkovi následovali p. Fr. Janžárde, Václav Dvořák, Fr. Kučera, Matěj Tůma, Jos. Pěnkava, Ferd. Janoušek, Leopold Špecinger; nyní jest učitelem p. Václav Kukla.

Hořelická škola.

Farní škola hořelická o dvou třídách byla r. 1817 od J. V. Ferdinanda, velkovévody Toskánského, vysta-

věna; na té škole jest učitelem p. Ondřej Pinkava 11 let, celkem úřaduje 42 roků. — Co se týče Hořelice (stránka 21), podotýkám, že zdejší fara jest jedna z nejstarších v Čechách; spustla, byla restaurována, ale kdy, s určitostí nemůže se udati. Zdejší kostel byl po 70 let filiálním od Železné. Restaurován byl po válkách husitských od Jana Karvinského z Karvin ku konci 17. století. Tomuto pánu patřil zdejší statek.

Škola v Řepích.

Po mnohých sporech mezi jednotlivými obcemi vystavěna zdejší škola konečně v r. 1864. Hlavní zásluhu o její vystavění získali si p. Jan Bubník v Řepích a p. Josef Arnolt v Zlejšíně. — Leží západně na konci vesnice tvoří obdélník rozpuřený chodbou ve dva čtverce, z nichž jeden za učebnu, druhý za byt učiteli slouží. Školní světnice vyznamenává se světlostí a amfiteatrickým postavením lavic. — Před budovou školní jsou dvě malé zahrádky na květiny a zeleninu, dále přes dvorek velká ovocná zahrada. — Knihovna, při škole se nalézající, založena p. učitelem Růžkem, který pořádáním besed prostředků k založení a rozinnožování jejímu poskytl. Žáků bývá ke 80—90. Jmenovaný pan Matěj Růžek jest od r. 1863 zde samostatným učitelem.

Škola úhonická.

Pochází z r. 1859, kdy nákladem strahovské vrchnosti co patrona, pak tachlovické vrchnosti, majít. dvoru v Ptíčích a přiškolených obcí úhonické, horno- a dolnoptičské vystavěna byla za 6984 zl. Vysvěcení dalo se slavným způsobem za přítomnosti strahovského opata Hieronyma Zeidlera r. 1859 dne 16. října. V přízemí jsou byty pro učitele, v prvním poschodí dvě pro-

stranné síně pro vyučování. Služné obnáší pro učitele 349 zl., pro podučitele 200 zl.; k škole povinných dítek bylo r. 1869 celkem 168. — Školní knihovna čítá 87 svazků; mimo tuto zřídil též místní čtenářský spolek svoji knihovnu, která obsahuje 118 sv. zábavných a 44 poučných. Stromová školka při budově školní založená čítala 240 pláňat a 120 štěpných stromků.

Čtenářský spolek úhonický založen r. 1864 hlavně přičiněním učitele p. Kádnera a rolníky Václ. Pomajzlem, Janem Jirotkou, Ant. Haškem, Rudolfem Habochem atd. Na jejich svolání přihlásilo se v několika dnech přes 30 údů a stanovy zadány jsou k úřednímu potvrzení. Aby knihovna mohla hned otevřena býti, propůjčili pánové Jan Jirotko 63 svazků a Fr. Kádner 125 svazků; mimo to darovali po několika svazcích V. Pomajzl a Fr. Pomajzl. Zakoupen „Rolník nového věku,“ „Slovanské besedy“ a j. v.

Na to pořádány každý rok besedy ve prospěch spolku. Konečné stvrzení stanov, které pro malichernosti dvakráte vráceny byly, došlo teprv v r. 1869. Tu sestavil se řádný výbor, p. Karel Štoček, nájemník dvoru, volen za starostu, Fr. Kádner za knihovníka, Václ. Pomajzl za pokladníka a do výboru rolníci Ant. Hašek, Fr. Pomajzl, V. Markup. Starosta zakoupil krásnou skříň na knihy, které mnohými novými rozmnoženy jsou.

Čtenářský spolek čítá nyní pouze 27 údů, odbor zpěvácký 17 údů.

Co se týče Úhonie samých, jest to ves far. a samostatná obec polit., okres unhošť., hejtman. smíchov., býv. dom. Hořeměřice, pošta Dušníky, arcidiec. praž., vik. beroun., čítá 88 domů, 572 obyv. čes., farní osada čítá 1620 osadníků.

Kostel Zvěstování Panny Marie, který již r. 1384 se připomíná, sluší pod patronat prem. na Strahově. Zvony ve věži, velký tak zvaný sv. Václav, pochází

z r. 1694, menší z r. 1688, nejmenší, který ze staršího ulit byl, z r. 1844. — Okolo kostela prostírá se bývalý hřbitov s hrobkou kláštera Strahovského; na konci minulého a počátkem tohoto století pochovávali se sem členové téhož řádu a mnohý výtečník téže řehole zde spočívá. Na náhrobním kameni vytesán znak téhož kláštera s nápisem latinským: „Zde Sionských sv. patriarchy Norberta synův vyvolený stánek jest. Pokoje věčného nechť požívají a světlo věčné ať jim svítí — Pane ve slávě.“ —

Dvůr panský zdejší vystavěn po požáru 12. ledna 1855. Stará krčma připomíná se již v XV. stol.; hřbitov nový, na severní straně ležící, založen byl 1829; neda-leko něho povstal z bývalé sýpky kontrb. r. 1867 parní mlýn.

Na západní straně na počátku údolí Lužce nalézá se památná studánka „paní Keltna“ zvaná, při níž prý pohanská kněžkyně modloslužbu konávala a posud se tu ukazuje kámen, jenž prý obětním býval. Nedaleko od-tud na návrší u „cihelny“ rozsáhlé pohanské pohřebiště. Dále k polární straně nad Lužcem nová „myslivna“ jest vystavěna na místě staré r. 1856 vyhořelé; dále k vý-chodu na polích zvaných „na trnku“ spatřují se zbytky valů a ohrad někdejší tvrze Úhonické z XV. století; na straně východní běží podlé obce železná dráha Kladensko-Nučická.

Učitelem jest v Úhonicích p. Jan Strnad a p. Fr. Kádner. —

Jako zmínka učiněna byla o hedbávnictví jež tu i tam přátel nalézá, tak nesmíme opomenouti, že i vše-lařství mnoho milovníkův v zdejším okresu čítá; téměř v každé osadě nalezneme některého znamenitějšího vše-

laře. — Nejhlavnější a nejnvýbornější včelař celého okolí, pokud mi známo, jest p. Jos. Disner, zahradník v Jenči, který ke 40 obsazených oulů chová. Tentýž pěstuje nejvíce vlašské a krajinské včely. — Dále jmenovati dlužno p. Jos. Kotouče, lékaře v Dušníkách, p. Antonína Lorenze, úředníka v Hořelici na Kladenské dráze a p. Františka Matějčka, mlynáře Kyšického — co výborné a čelnější včelaře naší krajiny. Co se týče stupně uvědomělosti, na jakém lid zdejší stojí, můžeme říci, že jest to poměrně uspokojující, zvláště když je naděje, že se pokračuje ku předu. Máme zde rozličné spolky, jež mají za účel šířiti uvědomělost mezi lidem, jako jsou n. př. čtenářské a besedy, máme na mnoha místech knihovny, které dostí duševní potavy lidu poskytnouti mohou. Konečně jest v každé osadě předce několik uvědomělejších neb jeden vynikající muž, který ostatní z nečinnosti probouzí.

Okresní zastupitelstvo unhošfské.

Starosta:

Knechtl Frantisek na Červ. Újezdě.

Z venkovských obcí:

Bühm. Jos. ze Stelčovse,

Dezort Jos. z Chynavy,

Hausman Václ. z Makotřas,

Janoušek Josef z Dušník,

Landa Fr. z Velk. Přítočna,

Musil Ant. z Chýně,

Novotný Jan z Hostouně,

Opplť Jos. z Družce,

Pomajzl Václ. z Úhonic.

Srb Fr. z Chrášťan.

Z měst:

Gintr Ant. z Buckova,

Lábler Jos. z Unhoště,

Landa Václ. z Kladna,

Piša Jan z Unhoště,
Vals Jos. z Kladna.

Z velkostatkářů :

Hofbauer Karel z Jenče, zástupce císaře Ferdinanda.
Hrabě Jaroslav Jindřich z Clam-Martinič,
Daneš Jos. vl. Nové Dvory,
Seidel Jindřich, zást. opata Rotra,
David Jos., zást. preláta strahovského,
Zeminger, zást. † biskupa Krejčího,
Bohutínský, zást. knížete z Fürstenbergu,
Svoboda, zást. kapitulního statku Hostounského.

Jména obecních starostů :

Lábler Jos., Unhošť,
Příhoda Matěj, Kladno,
Šichtanc Jos. Buckov,
Srb Fr. Chrásfany,
Tůma Matěj, Tachlovice.
Černý Fr., Nučice,
Kozděra Ant., Drahelčice,
Kalaus Fr., Úhonice,
Kopřiva Fr., Ptýč,
Belán Jan, Červený Újezd,
Štefl Jan, Svárov,
Malý Jan, Velký Jeneč,
Hampejs Václ., Litovice,
Trib Fr., Hostivice,
Havluj Jos., Sobín,
Čermák Jos., Hostoun,
Böhm Jar., Stelčoves,
Hausman Václ., Makotřasy,
Brejník Václ., Dolany,
Varcl Václ. z Řebec,
Staněk Fr., Malé Přítočno,
Stadník Fr., Velké Přítočno,
Vlasák Václ., Lhotka,
Truneček Fr., Nenučovice,
Opplt Jan, Družec,
Čermák, Bezděkov.

Za poslance do sněmu Českého zvolen jednohlasně opět pro okres unhošťský komitétem volebním navržený kandidát, deklarant p. Dr. Filip Stanislav Kodým.

Jako všady pořádaný také v našem okrese tábory, z nichž však první u Hostivic a druhý u Jenče zakázány byly, až konečně třetí u Dušník povolen jest.

Tábor lidu, který se dne 11. července na pastvinách u Dušník odbyval, byl rázu politického, pojednáváno na něm o otázce: „Čeho si přeje národ český, aby život jeho ve vlasti stal se snesitelnějším“ a dostavilo se k němu ze všech okresů, zvláště pak ze smíchovského, berounského, zbraslavského a unhošťského — takové množství účastníků, že počet jich při nejmenším 20.000 obnášel.

V Dušníkách bylo již od samého rána živo a hlučno; se všech stran přicházeli hosté a účastníci, pěšky, koňmo i na vozech, ale hlavní voje táboritů dorazily po polednách. V Dušníkách nebylo domku, který by nebyl pečlivě okrášlen býval zelení, chvojí, květinami, prapory v barvách národních a vhodnými časovými nápisy; tu a tam zřízeny i slavnostní oblouky a branky.

O půldruhé hodině sešli se, pokud místo stačilo, veškeří přítomní spolkové s vlajícími prapory a zvučnými hudbami u „Homole“, kde se za tím na 1000 jezdců z celého okolí bylo sjelo a kde seřaďoval se po té velký slavnostní průvod. Za střelby hmoždírů hnul se po 2. hodině ohromný ten průvod, jehož se účastnilo přes 10.000 lidí za jarých zvuků hudby k tábořišti. Uprostřed tábořiště, kteréž na všech koncích označeno bylo červenobílými praporeci, sbudována prostranná tribuna, v jejíchž čtyřech rozích s vysokých žerdí větrem vlály

obrovské prapore. Před třetí dorazil průvod na tábořiště, banderia utvořila ohradu kolem obecnstva a sokolské čtyry dbaly o pořádek. Co vládní komisař úřadoval c. k. okresní hejtman Karásek s dvěma komisary a desíti četníky „na ostro“.

Předseda pořadatelů tábora pan Fr. Knechtl vystoupiv na řečníště uvítal krátce obecnstvo a zahájil tábor jmenem důvěrníkův navrhnuv za předsedu p. Ant. Čermáka, hospodářského dozorce z Chejné. Návrh ten všechen lid s jásotem přijal a uvítal. Zvolený předseda poděkoval za volbu tu a navrhl za místopředsedu pana Wiesenbergra, purkmistra berounského. Na to vystoupili řečníci, pánové: Skrejšovský z Prahy, občan Zelenka, Václ. Pomajzl, rolník z Ouhonic, J. Trojan mlynář z Okoře, spisovatel Karel Sabina a konečně dělník Bavorovský z Prahy. Všechny řeči přijaty s velikým nadšením a pochvalou, po té čtla se resoluce, která jednomyslně přijata byla; konečně se čtly četné telegramy k táboru zasláné.

Jako průvod, tak i rozchod po táboru byl velice malebný. Za zpěvu, hudby a střelby rozcházely a rozjížděly se husté davy táboritů; dojem, jaký tábor učinil, potrvá zajisté i na dále a pročež volám pokroku a svobodě „Na zdar“!



O b s a h.

	Strana
Úvod	7
Popis krajiny okolní	9
Založení kláštera hájeckého	11
Kladno	14
Újezd Červený	16
Kysice	16
Hostivice	16
Tachlovice	16
Dobrá Malá, Dobrá Veliká	17
Jeneč	17
Svárov	17
Hořelice	17
Základní listina kláštera hájeckého	18
Zevnějšek klášterní budovy	22
Zdejší řeholníci	24
Klášter má být zrušen	24
Poklad a klenoty	25
Poutníci navštěvující Hájek, z nichž čelnější se uvádějí	26
Buckov, Buštěhrad	27
Karel Sahrer von Sahr	28
Kapličky vedoucí do Hájku	28
Sv. Klára, Klarisky	32
Sv. František na hoře Alverno	34
Hostinec p. Vebra	35
Kaple na Bílé Hoře	36
Slavné jubileum	37
Čelnější hosté	38
Obraz Marie Vítězné	39
Bělohorská bitva	39
Dobročinný ústav	42

	Strana
Královský vodovod	43
Rybničný vodovod	44
Bývalý zámek na Červeném Újezdě	46
Rymaň	47
Kostel svárovský	47
Škola svárovská	48
Hornictví v horách svárovských	48
Svárovský „Oul“	49
Město Unhošť	49
Škola obecní	50
Škola průmyslová	50
Parní mlýn pana Urbana	52
Morušnictví a hedvábnictví	52
Zpěvácký spolek „Lipa“	52
Hostivická škola	53
Škola ve Velkém Jenči	53
Hořelická škola	53
Škola v Řepích	54
Škola úhonická	54
Úhonice	55
Bývalá hrobka kláštera Strahovského	56
Včelařství	57
Okresní zastupitelstvo unhošťské	57
Uvědomělost mezi lidem	57
Tábor u Dušníků (11. července 1870)	59

